

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΕΞ. ΕΠΕΙΓΟΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΩΝ
Τμήμα Μελετών

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗ «ΔΙΑΥΓΕΙΑ»

Ταχ. Δ/νση: Κεφαλληνίας 45
και Κορνά Τράκα
Τ.Κ. – Πόλη: 112 57 Αθήνα
Πληροφορίες: Φ. Τοπάλη, Ε. Μουτσοπούλου,
Γ. Κυρίτσης
Τηλέφωνο: 213 2124 746, -738
eMail: eaadhsy@eaadhsy.gr
Τηλ. Κέντρο: 213 2124 700
Fax: 213 2124 777
Ιστότοπος: www.eaadhsy.gr

Αρ. πρωτ.: 4577

Αθήνα, 28/08/2020

Προς: Πίνακα Αποδεκτών

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 25

(Απόφαση 02/27-08-2020 της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων)

ΘΕΜΑ: “Ζητήματα υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας σύμβασης σε περίπτωση υποδιαίρεσής της σε τμήματα. Εφαρμογή της παρέκκλισης του άρθρου 6 παρ. 10 ν. 4412/2016”

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Κομβικής σημασίας για τις δημόσιες συμβάσεις και, ιδίως, για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας ανάθεσης, αποτελούν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης και οι μέθοδοι υπολογισμού της, καθώς συνεχίζονται άμεσα με την επιλογή των κατάλληλων, εφαρμοστέων διατάξεων και, κατ' επέκταση, με τη νομιμότητα της διαδικασίας.

Σκοπός της παρούσας Οδηγίας είναι να αποτελέσει έναν ευσύνοπτο και χρηστικό οδηγό για τις αναθέτουσες αρχές, εστιάζοντας, ιδίως, στον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας σε περίπτωση υποδιαίρεσης της σύμβασης σε τμήματα, στην έννοια της μη επιτρεπτής, “τεχνητής” κατάτμησης της σύμβασης, με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής διατάξεων, καθώς και στην ορθή εφαρμογή της παρέκκλισης της παρ. 6 του άρθρου 10 του ν. 4412/2016, μέσα από μία σειρά πρακτικών παραδειγμάτων.

Τα παραδείγματα παρουσιάζονται με τη μορφή σχημάτων, ώστε να είναι περισσότερο φιλικά στον αναγνώστη και να αποτελέσουν ένα μέσο παροχής πρακτικών κατευθύνσεων, τις οποίες να μπορεί εύκολα να αφομοιώσει και να ενσωματώσει στην καθημερινή διοικητική πρακτική.

Σημειώνεται ότι τα παραδείγματα έχουν προσαρμοστεί στα χρηματικά όρια των διαδικασιών ανάθεσης, όπως αυτά ισχύουν κατά τον χρόνο δημοσίευσης της παρούσας.

Η αναγκαιότητα έκδοσης της παρούσας Οδηγίας εδράζεται κυρίως στην περιορισμένη, εκ μέρους των αναθετουσών αρχών, εφαρμογή των δυνατοτήτων και της ευελιξίας που παρέχει το άρθρο 6 παρ. 10 του ν. 4412/2016, καθώς και στις διαφορετικές και εσφαλμένες, πολλές φορές, ερμηνευτικές προσεγγίσεις για την εφαρμογή του, όπως προκύπτει από ερωτήματα, τα οποία έχουν υποβληθεί στην Αρχή.

Μέρος Α

Α. Υπολογισμός της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης

Α.1 Θεμελιώδης κανόνας υπολογισμού της αξίας των συμβάσεων

Το άρθρο 6 ν. 4412/2016 περιλαμβάνει σειρά κανόνων για τη μέθοδο υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας των δημοσίων συμβάσεων, προκειμένου να διαπιστωθεί αν αυτή υπερβαίνει ή υπολείπεται των χρηματικών ορίων που αναφέρονται στον εν λόγω νόμο και ιδίως των ορίων του άρθρου 5¹.

Ο θεμελιώδης κανόνας της εκτίμησης της αξίας μιας σύμβασης τίθεται στην παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4412/2016, το οποίο ενσωμάτωσε την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 5 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ. Σύμφωνα με αυτόν, ο υπολογισμός της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης βασίζεται στο συνολικό πληρωτέο ποσό της σύμβασης, χωρίς ΦΠΑ, όπως αυτό εκτιμάται από την αναθέτουσα αρχή, συμπεριλαμβανομένων:

1. τυχόν δικαιωμάτων προαίρεσης ή/και
2. τυχόν παρατάσεων της σύμβασης ή/και
3. απονεμόμενων βραβείων ή καταβαλλόμενων χρηματικών ποσών στους υποψήφιους ή προσφέροντες, εφόσον κάτι τέτοιο έχει επιλεγεί και προβλεφθεί από την αναθέτουσα αρχή.

Επισημαίνεται ότι η δυνατότητα να ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης δικαιώματα προαίρεσης προβλέπεται στην περ. α της παρ. 1 του άρθρου 132 του ν.4412/2016, ως προϋπόθεση επιτρεπτής τροποποίησης σύμβασης. Ως προς την έννοια των γνήσιων δικαιωμάτων προαίρεσης, σε αντιδιαστολή προς τα «οιονεί» δικαιώματα προαίρεσης και τις προϋποθέσεις εφαρμογής της ως άνω διάταξης, σχετικές κατευθύνσεις παρέχονται στην ενότητα ΙΙΙ.3.Α. της Κατευθυντήριας Οδηγίας 22 της Αρχής “Τροποποίηση των συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους” (ΑΔΑ: 7ΜΥΤΟΞΤΒ-ΖΓΖ)².

Α.2 Χρόνος αποτίμησης της αξίας της σύμβασης

Το ποσό που προκύπτει από τον υπολογισμό της αξίας της σύμβασης, κατά τα ανωτέρω, αποτιμάται κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο που καθορίζεται στην παρ. 4 του άρθρου 6 του ν.4412/2016. Στην εν λόγω διάταξη αναφέρεται ειδικότερα: «*Η εκτιμώμενη αξία ισχύει τη στιγμή της αποστολής της προκήρυξης διαγωνισμού ή, στις περιπτώσεις όπου δεν προβλέπεται προκήρυξη διαγωνισμού, τη στιγμή που η αναθέτουσα αρχή εκκινεί τη διαδικασία σύναψης σύμβασης, για παράδειγμα ερχόμενη σε επαφή με οικονομικούς φορείς για τους σκοπούς της σύναψης της σύμβασης, όπου ενδείκνυται κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 61*».

Κατά συνέπεια, κρίσιμος χρόνος για την εφαρμογή του γενικού κανόνα υπολογισμού της αξίας της σύμβασης είναι ο χρόνος αποστολής της προκήρυξης διαγωνισμού στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένω-

¹ Επισημαίνεται ότι χρηματικά όρια, εκτός από το άρθρο 5, τίθενται και σε μια σειρά άλλων διατάξεων του ν. 4412/2016, όπως, ιδίως άρθρα 38, 117, 118, 109Α, 235 κ.λπ.· Πρβλ και «Δημόσιες Συμβάσεις Ν. 4412/2016 Ερμηνεία κατ’ άρθρο Τόμος Ι» Δ. Ραΐκου, Ε. Βλάχου, Ε. Σαββίδη, Εκδόσεις Σάκκουλα 2018, σχετικά ερμηνευτικά σχόλια σελ. 70 επ.

² Πρβλ Κατευθυντήρια Οδηγία (ΚΟ) 22/2017 ΕΑΑΔΗΣΥ (ΑΔΑ: ΨΟΗ0ΟΞΤΒ-ΦΔ7), σελ. 7 επ.: «Ως δικαιώματα προαίρεσης νοούνται μόνο τα “γνήσια” δικαιώματα προαίρεσης του Α.Κ.17, τα οποία αποτελούν διαπλαστικά δικαιώματα που ενεργοποιούνται με μονομερή δήλωση της αναθέτουσας αρχής, χωρίς να απαιτείται σχετική συμφωνία του αναδόχου, καθώς ο τελευταίος έχει ήδη αποδεχθεί, με την υποβολή της προσφοράς του, τους όρους ενεργοποίησης του δικαιώματος προαίρεσης από την αναθέτουσα αρχή, στη διακριτική ευχέρεια της οποίας εναπόκειται η ενεργοποίησή του ή όχι (Α.Π. 1085/2006, ΝΣΚ 265/2015 & 186/2010).

σης (TED)³ ή, στις περιπτώσεις όπου δεν προβλέπεται προκήρυξη διαγωνισμού, η στιγμή που η αναθέτουσα αρχή εκκινεί τη διαδικασία σύναψης της σύμβασης, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 61 και 120 του ν. 4412/2016, για τις συμβάσεις άνω και κάτω των ορίων αντίστοιχα.

Στον ως άνω χρόνο, η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει, να προβεί στην εκτίμηση, της αξίας της σύμβασης, κατά τα προεκτεθέντα, προκειμένου να οδηγηθεί με ασφάλεια στις εφαρμοστέες, ανά περίπτωση, διατάξεις.

A.3 Υπολογισμός της αξίας της σύμβασης στην περίπτωση χωριστών επιχειρησιακών μονάδων

A.3.1 Κανόνας

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 6 του νόμου 4412/2016, όταν η αναθέτουσα αρχή αποτελείται από χωριστές επιχειρησιακές μονάδες, για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία για όλες τις επιμέρους χωριστές επιχειρησιακές μονάδες. Σημειώνεται ότι η έννοια της επιχειρησιακής μονάδας δεν προσδιορίζεται στον ν. 4412/2016 ή στην Οδηγία 2014/24/ΕΕ. Ωστόσο, γίνεται δεκτό ότι, ως «επιχειρησιακή μονάδα» νοείται η οργανωτική διαίρεση αναθέτουσας αρχής για την επιχειρησιακή παρακολούθηση της υλοποίησης των αρμοδιοτήτων της (ενδεικτικά, οι Σχολές και τα Τμήματα των Πανεπιστημίων, οι Γενικές και Ειδικές Γραμματείες των Υπουργείων, οι Περιφερειακές Ενότητες των Περιφερειών, οι Διευθύνσεις Οικονομικών Υπηρεσιών (ΔΟΥ) της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) και οι Αστυνομικές Διευθύνσεις της Ελληνικής Αστυνομίας)

Συνεπώς, ο εν λόγω κανόνας, έχει την έννοια ότι απαγορεύεται, καταρχάς, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στην επόμενη παράγραφο, η, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, εκτίμηση της αξίας της σύμβασης σε επίπεδο κάθε χωριστής επιχειρησιακής μονάδας, καθώς κάτι τέτοιο θα οδηγούσε, εν δυνάμει, σε μη επιτρεπτή αποφυγή εφαρμογής διατάξεων των Οδηγιών και του ν. 4412/2016.

A.3.2 Παρέκκλιση

Κατά παρέκκλιση, ωστόσο, του ανωτέρω κανόνα, τόσο στο κείμενο των νέων Οδηγιών περί δημοσίων συμβάσεων, όσο και στο κείμενο του ν. 4412/2016, προβλέπεται ρητά η δυνατότητα υπολογισμού της αξίας των συμβάσεων σε επίπεδο χωριστής επιχειρησιακής μονάδας, εφόσον αυτή είναι ανεξαρτήτως υπεύθυνη για τις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων της ίδιας ή ορισμένων κατηγοριών αυτών.

Για την εξειδίκευση των προϋποθέσεων εφαρμογής της ως άνω παρέκκλισης, στο β' εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 6, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 11 του ν. 4468/2017 (Α' 61), περιελήφθη σχετική εξουσιοδότηση για έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης και Οικονομικών. Σε συνέχεια της τελευταίας, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 75555/289 ΚΥΑ με θέμα : «Καθορισμός κριτηρίων υπαγωγής στην έννοια της "χωριστής επιχειρησιακής μονάδας ανεξαρτήτως υπεύθυνης για τη σύναψη συμβάσεων της ίδιας ή ορισμένων κατηγοριών αυτών" του άρθρου 6, παρ. 2, εδάφιο β' του ν. 4412/2016» (Β 2336/2017), η οποία εξειδικεύει αμφότερα τα κριτήρια διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας, προκειμένου να υπαχθεί μία οργανική μονάδα στην έννοια της χωριστής επιχειρησιακής μονάδας και, κατ' επέκταση, να μπορεί να αναθέτει τις σχετικές συμβάσεις της αυτόνομα.

³ Για τις συμβάσεις κάτω των ορίων ο αντίστοιχος κρίσιμος χρόνος είναι η δημοσίευση της προκήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 120 και 66 του ν. 4412/2016.

Περαιτέρω, στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του εν λόγω άρθρου προβλέπεται η έκδοση διαπιστωτικής πράξης του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού ή του Διοικητή ή του Προέδρου για τις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές για ορισμό των ανεξάρτητων επιχειρησιακών μονάδων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης που πληρούν τα κριτήρια, τους όρους και τις προϋποθέσεις της ως άνω Κοινής Υπουργικής Απόφασης. Χρήζει επισήμανσης ότι, σε περίπτωση έκδοσης διαπιστωτικής πράξης, **η εξαίρεση αφορά μόνο στην αξία των συγκεκριμένων συμβάσεων που ρητά αναφέρονται σε αυτήν**.⁴ Υπό το πρίσμα αυτό, μια επιχειρησιακή μονάδα μπορεί να είναι ανεξαρτήτως υπεύθυνη για συγκεκριμένη κατηγορία συμβάσεων (πχ συμβάσεις προμήθειας καυσίμων) και για συγκεκριμένο ποσό (πχ μέχρι 60.000 €). Συνέπεια της έκδοσης της διαπιστωτικής πράξης είναι ότι οι επιχειρησιακές μονάδες, οι οποίες κατονομάζονται στις διατάξεις της παρότι δεν αποτελούν αναθέτουσες αρχές, κατά την έννοια του ν. 4412/2016, λογίζονται ως τέτοιες, για τις συγκεκριμένες συμβάσεις

Σημειώνεται ότι η προσθήκη των εδαφίων β και γ της παρ. 2 του άρθρου 6⁵ αποτελεί εθνική εφαρμοστική ρύθμιση της αντίστοιχης διάταξης της Οδηγίας. Συνεπώς, οι διαπιστωτικές πράξεις και το ζήτημα του απαιτούμενου επαρκούς βαθμού ανεξαρτησίας των επιχειρησιακών μονάδων μίας αναθέτουσας αρχής, κρίνονται, κάθε φορά κατά περίπτωση, σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο. Επισημαίνεται, τέλος, ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΔΕΕ⁶, οι παρεκκλίσεις, κατ' επέκταση και η συγκεκριμένη, πρέπει να ερμηνεύονται στενά, ενώ το βάρος απόδειξης της συνδρομής του απαιτούμενου βαθμού ανεξαρτησίας, εν προκειμένω, φέρει ο εκδώσας τη σχετική διαπιστωτική πράξη.

ΚΥΑ 75555/289 (Β 2336/2017)

Μία επιχειρησιακή μονάδα δύναται να εκτιμά αυτοτελώς την αξία των συμβάσεων που αναθέτει, μόνο εφόσον συντρέχουν, σωρευτικά, οι κάτωθι προϋποθέσεις:

α) η επιχειρησιακή μονάδα πληροί τα προβλεπόμενα κριτήρια διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας και

β) για την πλήρωση των κριτηρίων αυτών, έχει εκδοθεί σχετική διαπιστωτική πράξη.

⁴ Ενδεικτικά, αναφέρονται οι ακόλουθες εκδοθείσες διαπιστωτικές πράξεις ορισμού ανεξάρτητων επιχειρησιακών μονάδων: Υ.Α. Αριθμ. 7000/1/7/9000/18δ «Ορισμός ανεξάρτητων επιχειρησιακών μονάδων, υποκειμένων ή υπαγομένων στον Φορέα της Ελληνικής Αστυνομίας, του Υπουργείου Εσωτερικών, κατά το άρθρο 6,παρ.2 εδάφιο γ' του ν.4412/2016, όπως ισχύει», Υ.Α. Αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΟΥ/273369/24875/12-7-2017 (ΦΕΚ 2425/τ.Β'/14-7-2017) απόφαση της Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού με θέμα: «Ορισμός επιχειρησιακών μονάδων, υποκειμένων ή υπαγομένων στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού..» και Υ.Α. Αριθμ. 131046/ΦΔ2 «Ορισμός επιχειρησιακών μονάδων, υποκειμένων ή υπαγομένων στο Υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων ως Αναθετουσών Αρχών..».

⁵ με το άρθρο 11 ν. 4468/2017 (Α 61)

⁶ Πρβλ. ΔΕΚ, Υπόθεση 199/85, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας σκ. 14, C-71/92, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου της Ισπανίας σκ. 36., C-328/92, , Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου της Ισπανίας σκ. 15, , C-385/02, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας, σκ. 19 και 37. ο.π. Δ. Ράϊκου, Ε. Βλάχου, Ε. Σαββίδη Δημόσιες Συμβάσεις Ν. 4412/2016 .σελ. 85

Α.4 Υποδιαίρεση συμβάσεων σε τμήματα

Α.4.1 Ο κανόνας της υποχρέωσης υποδιαίρεσης των συμβάσεων σε τμήματα

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στη σκέψη (78) του προοιμίου της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να ενθαρρύνονται να υποδιαιρούν, ιδίως τις μεγάλες συμβάσεις, σε τμήματα, προς τον σκοπό διεύρυνσης του ανταγωνισμού, μέσω της διευκόλυνσης συμμετοχής των ΜΜΕ στις σχετικές διαδικασίες. Περαιτέρω, το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων θα πρέπει να καθορίζεται ελεύθερα από την αναθέτουσα αρχή, ενώ *«η υποδιαίρεση θα μπορούσε να γίνεται είτε σε ποσοτική βάση, ώστε το μέγεθος των επιμέρους συμβάσεων να αντιστοιχεί καλύτερα στις δυνατότητες των ΜΜΕ, είτε σε ποιοτική βάση, αναλόγως του είδους και των διαθέσιμων εξειδικεύσεων, ώστε να προσαρμόζεται καλύτερα το περιεχόμενο των επιμέρους συμβάσεων στους εξειδικευμένους τομείς των ΜΜΕ»*.

Από τις ως άνω σκέψεις προκύπτει ότι η υποδιαίρεση των δημόσιων συμβάσεων σε τμήματα μπορεί να γίνεται είτε με ποσοτικά κριτήρια, ώστε το μέγεθος των επιμέρους συμβάσεων να αντιστοιχεί καλύτερα στις περιορισμένες διοικητικές, παραγωγικές και χρηματοοικονομικές δυνατότητες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), είτε με ποιοτικά κριτήρια, ώστε να προσαρμόζεται το περιεχόμενο των συμβάσεων σε διακριτούς τομείς εξειδίκευσής τους.

Από την άλλη, γίνεται δεκτό ότι η σύναψη μίας μόνο σύμβασης, χωρίς υποδιαίρεσή της σε περισσότερα τμήματα, μπορεί να οδηγήσει σε οικονομίες κλίμακας, καθιστώντας ταυτόχρονα ευκολότερη την διαχείρισή της από την αναθέτουσα αρχή. Στην περίπτωση αυτή, ωστόσο, ελλοχεύει ο κίνδυνος οι αυξημένες απαιτήσεις των κριτηρίων επιλογής (οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και τεχνικής επαγγελματικής ικανότητας) που δύναται να ορίζονται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να περιορίσουν, ακόμη και να αποκλείσουν τη δυνατότητα συμμετοχής στην αγορά μικρότερων ή περισσότερο εξειδικευμένων οικονομικών φορέων. Αντιθέτως, με την υποδιαίρεση μιας σύμβασης σε τμήματα διευρύνεται ο κύκλος των δυνητικών προσφερόντων, γεγονός που αναντίρρητα οδηγεί σε ανάπτυξη ευρύτερου ανταγωνισμού.

Σε κάθε περίπτωση, η υποδιαίρεση των συμβάσεων σε τμήματα και ο καθορισμός των σχετικών κριτηρίων για την υποδιαίρεση, επαφίεται στην αναθέτουσα αρχή, η οποία και *«είναι ελεύθερη να αποφασίζει αυτόνομα, βάσει οιοδήποτε σκεπτικού κρίνει πρόσφορο, χωρίς να υπόκειται σε διοικητική ή δικαστική εποπτεία»*, σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις της Οδηγίας⁷.

Τα ανωτέρω ρυθμίζονται στο άρθρο 46 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, το οποίο και ενσωματώθηκε στο άρθρο 59 του ν. 4412/2016. Στην παρ. 1 αμφοτέρων των άρθρων, για πρώτη φορά προβλέπεται, εμμέσως, η υποχρέωση των αναθετουσών αρχών να διαιρούν τις συμβάσεις σε τμήματα, προσδιορίζοντας το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών κατά την κρίση τους, χρησιμοποιώντας, ιδίως, ποσοτικά, ποιοτικά ή/και γεωγραφικά κριτήρια. Σε αντίθετη, δε, περίπτωση, ήτοι σε περίπτωση μη υποδιαίρεσης σε τμήματα, αυτή θα πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς στα έγγραφα της σύμβασης (πχ στη διακήρυξη)⁸.

⁷ Πρβλ αιτιολογικές σκέψεις 78 και 79 οδηγίας 2014/24/ΕΕ

⁸ Πρβλ. άρθρο 59 παρ. 1 ν. 4412/2016 «Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν να αναθέτουν μια σύμβαση υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων και μπορούν να προσδιορίζουν το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών. Εξαιρουμένων των συμβάσεων οι οποίες έχουν διαιρεθεί υποχρεωτικά, σύμφωνα με την παρ. 4, οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν τους βασικούς λόγους της απόφασής τους να μην διαιρέσουν μία σύμβαση σε τμήματα, στοιχείο που περιλαμβάνεται στα έγγραφα της σύμβασης ή στην ειδική έκθεση του άρθρου 341.»

Από τη γραμματική ερμηνεία της ως άνω διάταξης⁹, προκύπτει η βούληση του ενωσιακού και συναφώς του εθνικού νομοθέτη να επιβάλλουν την υποδιαίρεση των συμβάσεων σε τμήματα ως κατ' αρχήν κανόνα κατά τον σχεδιασμό και την ανάθεση των συμβάσεων, με σκοπό την ενίσχυση της συμμετοχής των ΜΜΕ, ορίζοντας ρητά συγκεκριμένες εξαιρέσεις και καταλείποντας, παράλληλα, στην αναθέτουσα αρχή τη δυνατότητα απόκλισης, μετά από σχετική αιτιολόγηση της απόφασής της.

Είναι αντιληπτό ότι η «υποχρέωση» υποδιαίρεσης σε τμήματα δεν συντρέχει στην περίπτωση που το αντικείμενο της σύμβασης δεν είναι δυνατό να διαιρεθεί σε περισσότερα τμήματα με ποσοτικά, ποιοτικά ή γεωγραφικά κριτήρια, Ωστόσο και στις περιπτώσεις αυτές, απαιτείται σχετική αιτιολόγηση εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής στα έγγραφα της σύμβασης, ως προς την αδυναμία διαίρεσης της σύμβασης. Πολύ περισσότερο απαιτείται τεκμηριωμένη αιτιολόγηση, στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες, παρότι δύναται να διαιρεθεί το φυσικό αντικείμενο της σύμβασης σε περισσότερα μικρότερα τμήματα, βάσει των ως άνω κριτηρίων, εντούτοις η αναθέτουσα αρχή επιλέγει να αναθέσει τη σύμβαση ως ενιαίο σύνολο, χωρίς να προβεί σε υποδιαίρεση. Στις περιπτώσεις αυτές, θα πρέπει η σχετική αιτιολόγηση να προκύπτει με σαφήνεια και πληρότητα από τα έγγραφα της σύμβασης και να μην παρατίθεται γενική και αόριστη αιτιολόγηση.

Επισημαίνεται ωστόσο ότι η δυνατότητα διαίρεσης μιας σύμβασης σε τμήματα, η οποία ρυθμίζεται με τις συγκεκριμένες ερμηνευόμενες διατάξεις, δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια της τεχνητής κατάτμησης της σύμβασης, υπό την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 6 του ν. 4412/2016, η οποία και αναλύεται στην Ενότητα Α.5 της παρούσας.

Α.4.2 Υπολογισμός της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, σε περίπτωση υποδιαίρεσης της σε τμήματα

Ο βασικός κανόνας για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, σε περίπτωση που αυτή υποδιαιρείται σε περισσότερα τμήματα, τίθεται στις παραγράφους 8 και 9 του άρθρου 6 του ν. 4412/2016, οι οποίες έχουν ενσωματώσει τις αντίστοιχες διατάξεις του άρθρου 5 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.

Σύμφωνα με αυτές :

«8. Όταν προτεινόμενο έργο ή προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών μπορεί να οδηγήσει σε ανάθεση συμβάσεων υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων, λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων αυτών των τμημάτων. Όταν η συνολική αξία των τμημάτων ισούται ή υπερβαίνει το κατώτατο όριο που προβλέπεται στο [άρθρο 5](#), το παρόν Βιβλίο ([άρθρα 3 έως 221](#)) εφαρμόζεται στην ανάθεση κάθε τμήματος.

9. Όταν ένα σχέδιο αγοράς για την απόκτηση ομοιογενών αγαθών μπορεί να οδηγήσει σε ανάθεση συμβάσεων υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων, λαμβάνεται υπόψη κατά την εφαρμογή του [άρθρου 5 περιπτώσεις β' και γ'](#) η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων αυτών των τμημάτων. Όταν η συνολική αξία των τμημάτων ισούται ή υπερβαίνει το κατώτατο όριο που προβλέπεται στο [άρθρο 5](#), το παρόν Βιβλίο εφαρμόζεται στην ανάθεση κάθε τμήματος.»

⁹ Ο νομοθέτης επέλεξε την διατύπωση «οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν να αναθέτουν μια σύμβαση υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων», παραπέμποντας στην έννοια της παροχής διακριτικής ευχέρειας των αναθετουσών αρχών. Εν τούτοις, η υποχρέωση ειδικής αιτιολόγησης της απόφασής τους να μην το πράξουν, προσδίδει στην ως άνω δυνατότητα χαρακτήρα έμμεσης υποχρέωσης.

Οι εν λόγω διατάξεις θέτουν τον κανόνα ότι, όταν η αναθέτουσα αρχή υποδιαιρεί τις συμβάσεις της σε τμήματα, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της, για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, τη συνολική αξία των επιμέρους τμημάτων αυτής και να εφαρμόζει τις αντίστοιχες διατάξεις του νόμου, στην ανάθεση κάθε τμήματος.

Κατά συνέπεια, εάν η συνολική εκτιμώμενη αξία της σύμβασης ισούται ή υπερβαίνει τα κατώτατα χρηματικά όρια, που προβλέπονται στο [άρθρο 5](#), όπως αυτά αναθεωρούνται ανά διετία με την έκδοση Εκτελεστικού Κανονισμού¹⁰, οι διατάξεις του Βιβλίου Ι εφαρμόζονται στην ανάθεση κάθε επιμέρους τμήματος, με την έννοια ότι σε κάθε τμήμα εφαρμόζονται οι διατάξεις για τις συμβάσεις άνω των ορίων, ακόμη και αν η αυτοτελής αξία κάθε τμήματος είναι μικρότερη των ορίων.

Ο εν λόγω κανόνας εφαρμόζεται, μάλιστα, είτε η αναθέτουσα αρχή επιλέξει την ανάθεση των επιμέρους τμημάτων μέσω ενιαίας διαδικασίας (πχ ως επιμέρους τμημάτων μίας ανοικτής ή κλειστής διαδικασίας) είτε επιλέξει τη χωριστή ανάθεση κάθε τμήματος, οπότε και στην τελευταία περίπτωση, ανεξάρτητα από την αυτοτελή αξία του τμήματος, θα πρέπει να εφαρμόσει τις διατάξεις που αντιστοιχούν στην αθροιστική αξία όλων των επιμέρους τμημάτων (βλ. 1^η μελέτη περίπτωσης της Ενότητας Α.5.2, κατωτέρω), με την επιφύλαξη εφαρμογής της παρέκκλισης της παρ. 6 του άρθρου 10, όπως αυτή αναλυτικά και με παραδείγματα εκτίθεται στο Β' Μέρος της παρούσας.

Εννοείται ότι, κατά τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας εκάστου τμήματος και κατ' επέκταση της συνολικής εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, συνυπολογίζονται και τυχόν δικαιώματα προαίρεσης ή/και τυχόν παρατάσεων της σύμβασης ή/και απονεμόμενα βραβεία ή καταβαλλόμενα χρηματικά ποσά, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην Ενότητα Α.1.

Επισημαίνεται, ειδικότερα, ότι η αξία των ρητρών (δικαιωμάτων) προαίρεσης μπορεί να εκφράζεται είτε ως συγκεκριμένο ποσό, είτε ως ποσοστό επί τοις εκατό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης. Περαιτέρω, δεδομένου ότι οι εν λόγω ρήτρες, σύμφωνα με τα ρητώς αναφερόμενα στις διατάξεις του άρθρου 132 του ν. 4412/2016, θα πρέπει να είναι ρητές, σαφείς και ακριβείς και, προς τον σκοπό αποφυγής προβλημάτων και παρερμηνειών, ορθότερο κρίνεται όπως καθορίζονται διακριτά ανά τμήμα, είτε ως ποσό, είτε ως ποσοστό επί της εκτιμώμενης αξίας αυτού. Τα ως άνω ποσά ή και ποσοστά μπορούν να διαφοροποιούνται ανά τμήμα, ανάλογα με τις ειδικότερες ανάγκες της αναθέτουσας αρχής. Επισημαίνεται ωστόσο ότι στην περίπτωση που η α/α δεν θέσει διαφορετικό ποσοστό ανά τμήμα, σύμφωνα με τα ανωτέρω, αλλά ενιαίο ποσοστό επί της συνολικής αξίας της σύμβασης (5%), τότε το εν λόγω ποσοστό θεωρείται ότι είναι το ίδιο για όλα τα επιμέρους τμήματα.

Σε κάθε περίπτωση εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής να προβλέπει δικαιώματα προαίρεσης για ένα ή περισσότερα ή και για όλα τα τμήματα μιας σύμβασης, βάσει των εκάστοτε αναγκών της.

¹⁰ Για τα έτη 2020 και 2021 τα κατώτατα όρια του άρθρου 5, σε συνέχεια της έκδοσης του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1828, έχουν ως ακολούθως

- Για τις συμβάσεις έργου 5.350.000 €
- Για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που ανατίθενται από κεντρικές κυβερνητικές αρχές και για διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται από τις εν λόγω αρχές 139.000 €
- Για συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που ανατίθενται από μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές και για διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται από τις εν λόγω αρχές 214.000 €

Πρβλ και το με αριθμ. πρωτ. 6554/ 11-12-2019 (ΑΔΑ ΨΙΠΣΟΞΤΒ-ΞΘΕ) έγγραφο της Αρχής, καθώς και τον αντίστοιχο Πίνακα με τα ισχύοντα χρηματικά όρια των άρθρων 5 και 235 του ν. 4412/2016, ο οποίος θρίσκεται αναρτημένος στην ιστοσελίδα της Αρχής www.eaadhsy.gr, στη διαδρομή ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΕΣ ΑΡΧΕΣ/ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ/ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.

A. 5 «Τεχνητή» κατάτμηση**A.5.1 Έννοια μη επιτρεπόμενης (τεχνητής) κατάτμησης**

Με τον όρο «τεχνητή κατάτμηση» νοείται ο τεχνητός επιμερισμός μιας ενιαίας σύμβασης σε μικρότερες συμβάσεις, που ανατίθενται με χωριστές διαδικασίες, με τρόπο ώστε να αποφεύγεται η εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4412/2016 (και ιδιαίτερα εκείνων που μεταφέρουν διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, η μη εφαρμογή των οποίων συνιστά ευθεία παραβίαση διατάξεων ενωσιακού δικαίου).

Τα ως άνω ισχύουν και για την αποφυγή εφαρμογής αμιγώς εθνικών διατάξεων που συνέχονται με τον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, και οι οποίες, θα έπρεπε να τυγχάνουν εφαρμογής, βάσει της συνολικής εκτιμώμενης αξίας τους της κατατμηθείσας σύμβασης.

Ενδεικτικά, αναφέρονται οι ακόλουθες διατάξεις του ν. 4412/2016:

- όσον αφορά διατάξεις ενσωμάτωσης αντίστοιχων διατάξεων της οδηγίας, ιδίως εκείνες που αφορούν τη δημοσιότητα και διαφάνεια (λ.χ. άρθρα 62 επ. σχετικά με την υποχρέωση δημοσίευσης προκηρύξεων και συναφθεισών συμβάσεων στην υπηρεσία εκδόσεων της Ένωσης (TED) και άρθρα 27-31 σχετικά με την τήρηση των προθεσμιών κατά περίπτωση, για την υποβολή των αιτήσεων συμμετοχής / προσφορών),
- όσον αφορά αμιγώς εθνικές ρυθμίσεις του ν. 4412/2016, ιδίως αυτές που αφορούν στην εφαρμοστέα διαδικασία ανάθεσης, (λ.χ. επιλογή της διαδικασίας απευθείας ανάθεσης ή συνοπτικού διαγωνισμού αντί της διενέργειας ενός ενιαίου διαγωνισμού μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, η μη επαλήθευση των υποχρεωτικών λόγων αποκλεισμού, λόγω επιμερισμού μίας σύμβασης σε συμβάσεις αξίας μικρότερης των 2.500,00 ευρώ¹¹).

Περαιτέρω, η αναθέτουσα αρχή θα μπορούσε να ελεγχθεί για «τεχνητή» κατάτμηση όσον αφορά λοιπές, πλην του ν. 4412/2016, εθνικές ρυθμίσεις οι οποίες επιβάλλουν υποχρεώσεις αναλόγως της αξίας της σύμβασης όπως η υποχρέωση διενέργειας προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο¹², η υποχρέωση παροχής σύμφωνης γνώμης της ΕΑΑΔΗΣΥ¹³ στην περίπτωση προσφυγής στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης¹⁴, η υποχρέωση ελέγχου ονομαστικοποίησης των μετοχών¹⁵

Οι μέθοδοι υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, που περιγράφονται στις επιμέρους διατάξεις του άρθρου 6 του ν. 4412/2016, αποσκοπούν ακριβώς στη διασφάλιση εφαρμογής των διατάξεων του νόμου και ιδιαίτερα των διατάξεων των Οδηγιών που ενσωματώθηκαν σε αυτόν, και στην αποτροπή καταστρατήγησής τους.

Συγκεκριμένα, η αρχή της απαγόρευσης της «τεχνητής» κατάτμησης των συμβάσεων ενσωματώνεται στην παρ. 3 του άρθρου 6, όπου ορίζεται ότι η επιλογή της χρησιμοποιούμενης μεθόδου για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης δεν γίνεται με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής οποιασδήποτε διάταξης του παρόντος νόμου, καθώς και ότι η σύμβαση δεν κατατέμενεται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται η εφαρμογή οποιασδήποτε διάταξης του νόμου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.

¹¹ Πρβλ. παρ. 11 άρθρου 73 του ν. 4412/2016

¹² Πρβλ άρθρα 33 παρ. 11, 39 παρ. 9, 132 παρ. 6 ν. 4412/2016 και άρθρο 324 ν. 4700/2020 (Α 127)

¹³ Πρβλ Άρθρο 2 παρ.2, περ. γ, υποπερ. δδ ν. 4013/2011 (Α 204)

¹⁴ των άρθρων 32 και 26 παρ. 2.β του ν. 4412/2016

¹⁵ Πρβλ. άρθρο 8 παρ. 4 του ν. 3310/2005 (Α 30)

Τούτο σημαίνει ότι απαγορεύεται ο «τεχνητός» επιμερισμός μίας σύμβασης σε μικρότερες ποσότητες ή μερικότερες κατηγορίες και στη συνέχεια η χωριστή διενέργεια περισσότερων αναθέσεων, με βάση το ύψος της μερικότερης αξίας αντί της συνολικής αξίας της σύμβασης, παραβιάζοντας, με τον τρόπο αυτό, την υποχρέωση διενέργειας διαγωνιστικών διαδικασιών, θεμελιώδη κανόνα του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων¹⁶.

Σημαντικές ενδείξεις για την ύπαρξη ενιαίου έργου/προμήθειας/υπηρεσίας και, κατ' επέκταση, της υποχρέωσης συνυπολογισμού της αξίας τους για την προκήρυξη είτε ενιαίου διαγωνισμού είτε περισσότερων αυτοτελών διαγωνισμών, με βάση τη συνολική εκτιμώμενη αξία τους, αποτελούν:

- η ομοιότητα των προκηρύξεων,
- η ταυτόχρονη έναρξη της διαδικασίας των επίμαχων συμβάσεων,
- η οικονομική και τεχνική λειτουργία του αποτελέσματος των εργασιών,¹⁷
- οι εργασίες εξυπηρέτησης παρόμοιου σκοπού,
- οι εργασίες που διεξάγονται εντός καθορισμένου χρονικού πλαισίου,
- η ενότητα του γεωγραφικού πλαισίου εντός του οποίου κινήθηκαν οι διαδικασίες των συμβάσεων.¹⁸

Επισημαίνεται ότι ο κωδικός CPV αποτελεί απλή ένδειξη, η οποία δεν επαρκεί από μόνη της για την απόδειξη ύπαρξης ενιαίου έργου/προμήθειας/υπηρεσίας.

Ειδικότερα, ως προς τις συμβάσεις προμηθειών, σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, η έννοια των «όμοιων» ή «ομοειδών» αγαθών προκύπτει, από τα διδάγματα της κοινής πείρας, τις συναλλακτικές αντιλήψεις, θεμελιώδη, δε, κριτήρια στην κατάφαση αυτή αποτελούν η φύση, το αντικείμενο και η λειτουργικότητά τους¹⁹, στοιχεία που τα εντάσσουν σε όμοιες ή παρεμφερείς κατηγορίες αγαθών, που ανήκουν σε μια ευρύτερη κατηγορία (κατηγορία γένους²⁰). Επισημαίνεται ότι, ο τρόπος κατανομής των πιστώσεων ανά βαρυνόμενο Κ.Α.Ε. με αντίστοιχους υποκωδικούς, δεν επηρεάζει την έννοια των «όμοιων» ή «ομοειδών» αγαθών και, κατ' επέκταση την υποχρέωση των αναθετουσών αρχών να λαμβάνουν υπόψιν τη συνολική δαπάνη των αγαθών (πρβλ. ΕΣ IV Τμ. 8/2007).

Κατά συνέπεια, κρίσιμο στοιχείο για τη διάγνωση του μη νόμιμου επιμερισμού μίας σύμβασης αποτελεί όχι η εγκριθείσα στον οικείο Κ.Α.Ε. ή Α.Λ.Ε. πίστωση, της οποίας η διάθεση είναι αβέβαιη, αλλά η δαπάνη που πραγματοποιείται για την κάλυψη των εκάστοτε ετήσιων αναγκών της αναθέτουσας αρχής σε όμοια ή ομοειδή υλικά, υπηρεσίες και έργα, ενδεχομένως σε περισσότερους Κ.Α.Ε. /Α.Λ.Ε.²¹

Εξ' αντιδιαστολής, καθίσταται σαφές ότι, όταν πρόκειται για συμβάσεις μη ομοειδών **αγαθών**, υπηρεσιών, έργων είναι επιτρεπτή η διενέργεια αυτοτελών διαδικασιών ανάθεσης, με εφαρμογή των κανόνων που διέπουν εκάστη σύμβαση, αναλόγως της αξίας της.

¹⁶ Πρβλ. ενδεικτικά: ΕΣ IV Τμ. 12/2012, ΕΣ IV Τμ. 109/2007, ΕΣ IV Τμ. 57/2007, ΕΣ Τμ. IV 213/2011, ΕΣ Τμ IV 50/2010, ΕΣ Τμήμα VII 8/2010, ΣΤΕ (ΕΑ) 220/2013, ΕΣ IV Τμ. 12/2012

¹⁷ Απόφαση C-16/98 της 5^{ης} Οκτωβρίου 2000 (σκέ. 38, 51, 52, 53, 54, 55, 56). Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εργασίες που αφορούν τα δίκτυα διανομής ηλεκτρισμού, καθώς και οι εργασίες φωτισμού δημοσίων χώρων, δεν αποτελούν τμήματα ενός ενιαίου έργου, λόγω του ότι δεν επιτελούν την ίδια οικονομική και τεχνική λειτουργία. Το γεγονός ότι οι αναθέτοντες φορείς επέλεξαν να περιλάβουν στην ίδια προκήρυξη σύμβασης τις εργασίες ηλεκτροδότησης και αυτές που αφορούν στην ηλεκτροδότηση και στον φωτισμό δημοσίων χώρων δεν μπορεί να επηρεάσει τη διαφορετική τεχνική και οικονομική λειτουργία, την οποία έχουν σκοπό να εξυπηρετήσουν τα δίκτυα αυτά.

¹⁸ Απόφαση όγδοου τμήματος Γενικού Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2013 στην υπόθεση T-358/08

¹⁹ Πρβλ. ενδεικτικά: ΕΣ IV Τμ. 48/2007, VII 12/2009

²⁰ Πρβλ. ενδεικτικά: ΕλΣυν VII 233/2009, 12/2009

²¹ Πρβλ. ενδεικτικά: ΕΣ IV Τμ. 213/2011, 238/2010.

Περαιτέρω είναι προφανές ότι δεν συνιστά τεχνητή κατάτμηση, κατά τα ανωτέρω, και, συνεπώς, είναι επιτρεπτή η διενέργεια αυτοτελών διαδικασιών ανάθεσης για επιμέρους τμήματα όμοιου ή παρόμοιου φυσικού αντικειμένου, εφόσον η αναθέτουσα αρχή τηρεί, σε κάθε μία από τις αυτοτελείς διαδικασίες, τους κανόνες που επιτάσσει η συνολική αξία όλων των επιμέρους διαδικασιών.

Όσον αφορά, ειδικότερα, στις δημόσιες συμβάσεις έργων, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ένα ή περισσότερα υποέργα συνεχονται σε ένα ενιαίο έργο, ολοκληρωμένο από κάθε άποψη και έτοιμο να χρησιμοποιηθεί για το σκοπό που είχε προβλεφθεί από την αναθέτουσα αρχή, χρησιμοποιούνται λειτουργικά κριτήρια και δη η χωροθέτηση του έργου, η ενότητα του γεωγραφικού πλαισίου, το είδος των απαιτούμενων για την κατασκευή καθενός από τα έργα αυτά εργασιών, η ταυτόχρονη ανάθεση της κατασκευής των μερικότερων έργων, η ταυτόχρονη έναρξη της διαδικασίας των περισσότερων συμβάσεων, η ομοιότητα των μελετών και η χρονική διάρκεια της κατασκευής τους²²

Συμπερασματικά, για τη διαπίστωση της μη επιτρεπτής, ήτοι της «τεχνητής» κατάτμησης μίας σύμβασης απαιτείται συνήθως ο συνδυασμός περισσότερων στοιχείων- ενδείξεων από τις προαναφερθείσες. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει τα εν λόγω στοιχεία- ενδείξεις να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η αναθέτουσα αρχή προέβη στην κατάτμηση, με σκοπό να αποφύγει την εφαρμογή συγκεκριμένων διατάξεων- υποχρεώσεων που επιτάσσουν οι διατάξεις του ν. 4412/2016, ή λοιπών εθνικών νομοθετημάτων, χωρίς την ύπαρξη αντικειμενικών λόγων²³.

²² Πρβλ. απόφαση 228/2014 ΕΑΑΔΗΣΥ, υπόθεση ΔΕΚ C-16/1998, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σ. Ι-8315, Ελ Συν, αποφάσεις VI Τμήματος 3741/2009, 3740/2009, 3730/2009, Πράξεις VI Τμήματος 49/2006, 33/2006, Πράξεις Ε' Κλιμακίου 565/2009, 562/2009, 555/2009, 148/2006, 42/2004, 41/2004, 4/2004, 365/2003, 363/2003, 359/2003

²³ Για την απαγόρευση της «τεχνητής» κατάτμησης πρβλ και «ΕΓΓΡΑΦΟ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ για την αποφυγή των συχνότερων σφαλμάτων κατά τις δημόσιες συμβάσεις έργων που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Φεβρουάριος 2018) σελ. 33 επ. Ο ανωτέρω οδηγός είναι αναρτημένος στην ιστοσελίδα της Αρχής www.eaadhsy.gr, στη διαδρομή ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΕΣ ΑΡΧΕΣ/ ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ/ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.

A.5.2 Μελέτες περιπτώσεων**I. Παράδειγμα επιτρεπτής υποδιαίρεσης σύμβασης ομοειδών αγαθών (μη τεχνητής κατάτμησης) σε περισσότερες διακριτές συμβάσεις, ανατιθέμενες με διακριτές διαδικασίες**

Προμήθεια καυσίμων και λιπαντικών για τις ετήσιες ανάγκες του Δήμου Χ και των νομικών του προσώπων, εκτιμώμενης αξίας € 400.000,00 , πλέον ΦΠΑ		
Προμήθεια	Εκτιμώμενη αξία πλέον ΦΠΑ σε €	Διαδικασία ανάθεσης
Πετρέλαιο κίνησης	100.000,00	Διαγωνισμός άνω των ορίων
Βενζίνη αμόλυβδη	100.000,00	Διαγωνισμός άνω των ορίων
Πετρέλαιο θέρμανσης	150.000,00	Διαγωνισμός άνω των ορίων
Λιπαντικά	50.000,00	Διαγωνισμός άνω των ορίων

Στο ανωτέρω παράδειγμα, ο Δήμος Χ επιλέγει να διενεργήσει τέσσερις (4) ξεχωριστές διαδικασίες ανάθεσης, όσες και τα προς προμήθεια είδη, εφαρμόζοντας, ωστόσο για κάθε διαδικασία, τους κανόνες που διέπουν τη σύμβαση, βάσει της συνολικής εκτιμώμενης αξίας της (€400.000). Συγκεκριμένα, ο Δήμος, **οφείλει να διενεργήσει τέσσερις διαγωνισμούς άνω των ορίων**, παρά το γεγονός ότι η αξία καθενός υπολείπεται των κατώτατων ορίων του άρθρου 5 του ν. 4412/2016, με την επιφύλαξη της δυνατότητας εφαρμογής της παρέκκλισης της παρ. 10 του αρ. 6 του ν. 4412/2016 (ως προς το τμήμα που αφορά στα λιπαντικά), όπως παρατίθεται αναλυτικά στο Μέρος Β της παρούσας.

II. Παραδείγματα «τεχνητής» (μη επιτρεπτής) κατάτμησης σύμβασης**Σύμβαση προμήθειας ομοειδών αγαθών**

Προμήθεια τροφίμων για τις ετήσιες ανάγκες των νομικών προσώπων του Δήμου Ψ συνολικής εκτιμώμενης αξίας € 320.000,00 , πλέον ΦΠΑ		
Προμήθεια ειδών	Εκτιμώμενη αξία πλέον ΦΠΑ σε €	Είδος διαδικασίας
Αρτοποιείου	50.000,00	Συνοπτικός διαγωνισμός
Ιχθυοπωλείου	70.000,00	Ηλεκτρονικός διαγωνισμός κάτω των ορίων
Κρεοπωλείου	80.000,00	Ηλεκτρονικός διαγωνισμός κάτω των ορίων
Ζαχαροπλαστείου	20.000,00	Απευθείας ανάθεση

Παντοπωλείου	60.000,00	Συνοπτικός διαγωνισμός
Οπωροπωλείου	40,000,00	Συνοπτικός διαγωνισμός

Σύμβαση ανάθεσης έργου

Έργο ανακατασκευής-συντήρησης πεζοδρομίων Δήμου Α συνολικής εκτιμώμενης αξίας € 260.000,00 , πλέον ΦΠΑ		
Δημοτική Ενότητα	Εκτιμώμενη αξία πλέον ΦΠΑ σε €	Είδος διαδικασίας
Δημοτική Ενότητα Α1	100.000,00	Ηλεκτρονικός διαγωνισμός κάτω των ορίων
Δημοτική Ενότητα Α2	60.000,00	Συνοπτικός διαγωνισμός
Δημοτική Ενότητα Α3	60.000,00	Συνοπτικός διαγωνισμός
Δημοτική Ενότητα Α4	20.000,00	Απευθείας ανάθεση
Δημοτική Ενότητα Α5	20.000,00	Απευθείας ανάθεση

Στα ανωτέρω παραδείγματα, η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε «τεχνητή» (μη επιτρεπτή) κατάτμηση της σύμβασης, καθώς επιλέγει να διενεργήσει:

- Στο πρώτο παράδειγμα, έξι (6) αυτοτελείς διαδικασίες ανάθεσης, μία για κάθε είδος, εφαρμόζοντας για κάθε διαδικασία τους κανόνες που διέπουν την κάθε αυτοτελή σύμβαση, βάσει της εκτιμώμενης αξίας της και όχι βάσει της συνολικής αξίας των προς ανάθεση συμβάσεων.
- Στο δεύτερο παράδειγμα, πέντε (5) αυτοτελείς διαδικασίες ανάθεσης, μία για κάθε Δημοτική Ενότητα, εφαρμόζοντας για κάθε διαδικασία τους κανόνες που διέπουν την αυτοτελή σύμβαση, βάσει της εκτιμώμενης αξίας της και όχι βάσει της συνολικής αξίας των προς ανάθεση συμβάσεων.

Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η αναθέτουσα αρχή θα έπρεπε να προχωρήσει στην διενέργεια ενιαίου διαγωνισμού άνω των ορίων, βάσει της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των επιμέρους τμημάτων, άλλως, στη διενέργεια διακριτών μεν διαγωνισμών, αλλά με την διαδικασία ανάθεσης άνω των ορίων για κάθε έναν εξ' αυτών, σύμφωνα με το παράδειγμα επιτρεπτής (μη τεχνητής) κατάτμησης (παράδειγμα Ι, ανωτέρω)

Πέραν των ανωτέρω, η αναθέτουσα αρχή διατηρεί, σε κάθε περίπτωση, την δυνατότητα εφαρμογής της παρέκκλισης της παρ. 10 του αρ. 6 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με τα αναλυτικά αναφερόμενα στο Μέρος Β της παρούσας.

Μέρος Β

Β. Παρέκκλιση της παραγράφου 10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016**Β.1 Η υπό εξέταση Διάταξη**

Η παρ. 10 του άρθρου 6 του ν. 4412/2016 εισάγει παρέκκλιση από τον κανόνα που επιβάλλουν οι παράγραφοι 8 και 9 του εν λόγω άρθρου, ως προς τον τρόπο υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης, στην περίπτωση υποδιαίρεσης αυτής σε τμήματα, όπως αναλυτικά εκτέθηκε στο Μέρος Α της παρούσας.

Ειδικότερα, στην ως άνω παρ. 10 ορίζεται ότι «Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στις παραγράφους 8 και 9, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναθέτουν συμβάσεις για **μεμονωμένα τμήματα** κατά τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου, **λαμβάνοντας υπόψη την εκτιμώμενη αξία μόνο του τμήματος**, εφόσον αυτή, χωρίς ΦΠΑ, **είναι μικρότερη από 80.000 ευρώ για προμήθειες ή υπηρεσίες ή από 1.000.000 ευρώ για έργα**. Πάντως, η συνολική αξία των τμημάτων που ανατίθενται με αυτόν τον τρόπο, **δεν υπερβαίνει το 20 % της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων στις οποίες έχει διαιρεθεί το προτεινόμενο έργο**, η προτεινόμενη απόκτηση ομοιογενών αγαθών ή η προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών.»

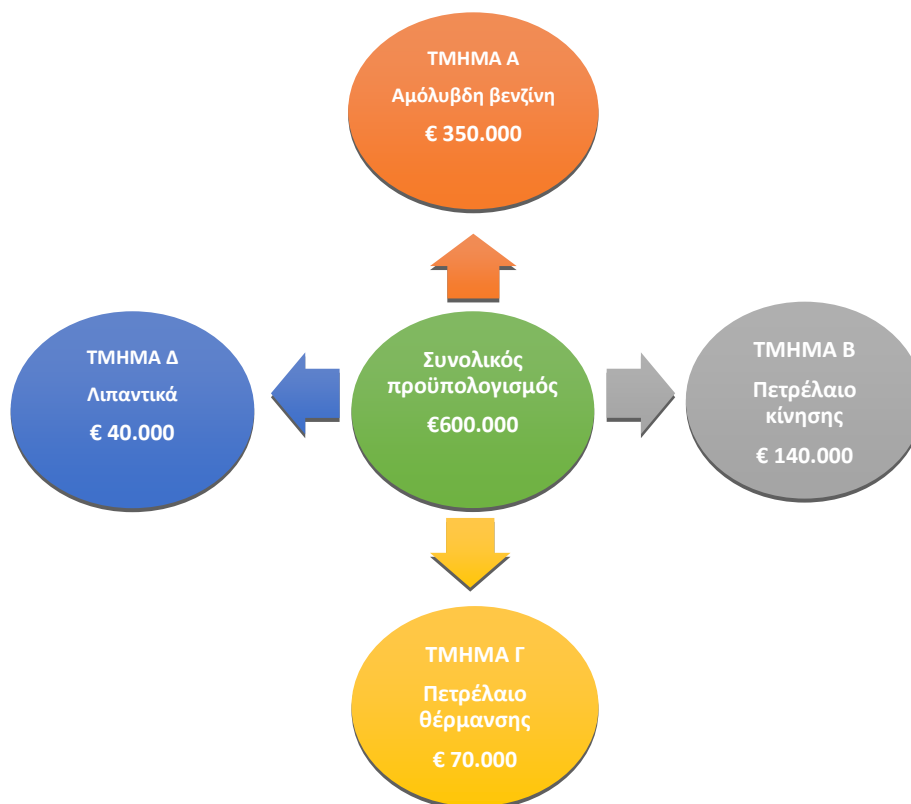
Η ως άνω διάταξη επιτρέπει την ανάθεση ενός τμήματος ή περισσότερων επιμέρους τμημάτων, με τη διαδικασία που υπαγορεύει η εκτιμώμενη αξία του συγκεκριμένου/νων τμήματος/των και όχι η συνολική εκτιμώμενη αξία (προϋπολογισμός) της σύμβασης, κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα που επιβάλλουν οι παρ. 8 και 9 του άρθρου 6

Συνεπώς, ως προς την ως προς την διαδικασία ανάθεσης στην περίπτωση εφαρμογής της παρέκκλισης, εφόσον η εκτιμώμενη αξία μεμονωμένου τμήματος είναι:

- ίση ή κατώτερη των €20.000, τότε δύναται να εφαρμοστεί η διαδικασία της απευθείας ανάθεσης του άρθρου 118,
- ίση ή κατώτερη των €60.000, τότε η ανάθεση δύναται να γίνει με συνοπτικό διαγωνισμό του άρθρου 117,
- ανώτερη των €60.000 και μέχρι τις €80.000, τότε μπορούν να εφαρμόζονται οι διαδικασίες ανάθεσης του άρθρου 121.

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 109Α του ν.4412/2016, **ειδικά για τις κοινωνικές και λοιπές υπηρεσίες των άρθρων 107 επ.**, η απευθείας ανάθεση της σύμβασης είναι δυνατή, εφόσον η εκτιμώμενη αξία του μεμονωμένου τμήματος είναι ίση ή κατώτερη των €60.000,00.

Ακολουθεί παράδειγμα εφαρμογής της παρέκκλισης:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1ο:**Αντικείμενο σύμβασης: προμήθεια καυσίμων και λιπαντικών****Συνολική εκτιμώμενη αξία σύμβασης: €600.000,00**

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, η συνολική εκτιμώμενη αξία της υπό ανάθεση σύμβασης (€ 600.000), η οποία έχει υποδιαιρεθεί σε τμήματα, επιβάλλει τη διενέργεια διαγωνισμού άνω των ορίων. Στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή επιλέξει να κάνει χρήση της παρέκκλισης, η κατ' εφαρμογή αυτής ανάθεση, κατ' αρχήν, μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον για τα τμήματα Γ και Δ, καθώς μόνον σε αυτά, η εκτιμώμενη αξία κάθε ενός, δεν ξεπερνά το ποσό των 80.000 ευρώ.

Περαιτέρω, θα πρέπει να εξετασθεί εάν η συνολική εκτιμώμενη αξία των τμημάτων, στα οποία θα εφαρμοσθεί η παρέκκλιση, εν προκειμένω των τμημάτων Γ και Δ, δεν υπερβαίνει αθροιστικά το ποσοστό του 20% της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων, στα οποία έχει διαιρεθεί η σύμβαση. Δεδομένου ότι στο παρόν παράδειγμα το 20% της συνολικής αξίας αντιστοιχεί στο ποσό των 120.000 ευρώ ($600.000 \times 20\%$), είναι δυνατή η ανάθεση των τμημάτων Γ και Δ, βάσει της παρέκκλισης, δοθέντος ότι η αξία τους ανέρχεται αθροιστικά σε €110.000, ήτοι δεν υπερβαίνει το ποσοστό του 20% της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων.

Συνεπώς, στο παρόν παράδειγμα, θα μπορούσε η ανάθεση της σύμβασης του τμήματος Α (λιπαντικά) να γίνει διακριτά με συνοπτικό διαγωνισμό, ενώ η ανάθεση της σύμβασης του τμήματος Γ (πετρέλαιο θέρμανσης) να γίνει με ανοικτή διαδικασία κάτω των ορίων, κατ' εφαρμογή άρθρου 121. (Πρβ. αναλυτικά, κατωτέρω, ενότητα Β.3)

Β.2 Πεδίο Εφαρμογής

Ως προς το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης, επισημαίνεται ότι η προβλεπόμενη σε αυτήν παρέκκλιση, κατά τα σχετικώς οριζόμενα στον ν.4412/2016, επιτρέπεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

ΒΙΒΛΙΟ Ι

α) συμβάσεις έργων, υπηρεσιών και προμηθειών

Τούτο προκύπτει ευθέως από τον συνδυασμό των διατάξεων της παρ.10 του άρθρου 6, με τις παρ. 8 και 9 του ιδίου άρθρου, στις οποίες και παραπέμπει.

β) συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας, τόσο άνω, όσο και κάτω των ορίων²⁴

Τούτο προκύπτει ευθέως από την διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 1, σύμφωνα με την οποία «Ο παρών νόμος θεσπίζει κανόνες: α) για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης δημοσίων συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι (άρθρα 2 έως 221) [...]. Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται, με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 έως 7, σε όλες τις συμβάσεις των περιπτώσεων α' και β', ανεξαρτήτως είδους και εκτιμώμενης αξίας αυτών, εκτός αν άλλως ορίζεται στις επιμέρους διατάξεις αυτού», σε συνδυασμό με τη διάταξη της παρ.1 του άρθρου 3 του ν.4412/2016 (άρθρο 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), στην οποία ορίζεται ότι «1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) θεσπίζει κανόνες για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που πραγματοποιούνται από αναθέτουσες αρχές, ανεξαρτήτως εκτιμώμενης αξίας αυτών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο παρόν άρθρο».

Εν προκειμένω, χρήσιμη είναι η ακόλουθη διάκριση:

- Ειδικά για τις περιπτώσεις συμβάσεων παροχής υπηρεσιών και προμήθειας αγαθών, κάτω των ορίων, οι οποίες υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι του ν.4412/2016, αρκεί ο έλεγχος πλήρωσης μόνον της μίας εκ των δύο προϋποθέσεων, ήτοι της μη υπέρβασης του 20% της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων, που πρόκειται να ανατεθούν, δοθέντος ότι το ποσοστό αυτό σε καμία περίπτωση δεν δύναται να αντιστοιχεί σε ποσό που υπερβαίνει το όριο των 80.000,00 ευρώ.

Για παράδειγμα, ακόμη και στην περίπτωση ανάθεσης σύμβασης προμηθειών ή υπηρεσιών κάτω των ορίων, με τη μέγιστη δυνατή συνολική εκτιμώμενη αξία, ήτοι ύψους 213.999,99 ευρώ (κατώτατο όριο από 01-01-2020 έως 31-12-2021, οι 214.000,00 ευρώ), που πρόκειται να ανατεθεί από μη κεντρική αναθέτουσα αρχή (ενδεικτικά Δήμο), το ανώτατο επιτρεπτό, για την εφαρμογή της παρέκκλισης, ποσοστό του 20% αντιστοιχεί σε ποσό μόλις 42.799,99 ευρώ, υπολειπόμενο, συνεπώς, κατά πολύ του ανώτατου επιτρεπτού ορίου των 80.000 ευρώ.

- Τα ως άνω δεν ισχύουν, ωστόσο, για τις συμβάσεις έργων, όπου απαιτείται έλεγχος συνδρομής και των δύο προϋποθέσεων σωρευτικά. Και τούτο, καθώς δύναται να υπάρξει υπέρβαση του ανώτατου επιτρεπτού, για την εφαρμογή της παρέκκλισης, χρηματικού ορίου του €1.000.000,00, ακόμη και σε συμβάσεις έργων κάτω των ορίων, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι τα

²⁴ Πρβλ. Ελ.Συν, Τμήμα VII, Πράξη 144/2019.

κατώτατα όρια ανέρχονται στο ποσό των 5.350.000,00 ευρώ, το δε ποσοστό του 20% της συνολικής αξίας των τμημάτων που μπορεί να ανατεθούν, δύναται, σε ορισμένες, περιπτώσεις, να υπερβαίνει το όριο εφαρμογής της παρέκκλισης, ήτοι το ποσό του 1.000.000 ευρώ.

Για παράδειγμα, στην περίπτωση ανάθεσης σύμβασης έργου, με τη μέγιστη δυνατή συνολική εκτιμώμενη αξία κάτω των ορίων, ήτοι ύψους 5.349.999,99 ευρώ (κατώτατο όριο από 01-01-2020 έως και 31-12-2021 τα 5.350.000,00 ευρώ), το ποσοστό του 20%, που θα μπορούσε να ανατεθεί, κατ' εφαρμογή της παρέκκλισης, αντιστοιχεί σε ποσό 1.070.000 ευρώ, ήτοι υπερβαίνει το ανώτατο επιτρεπτό όριο του 1.000.000,00 ευρώ.

Επισημαίνεται ότι η παρέκκλιση μπορεί να εφαρμοστεί, ανεξάρτητα από τη διαδικασία που έχει επιλέξει η αναθέτουσα αρχή για την ανάθεση των υπόλοιπων τμημάτων, στα οποία δεν θα εφαρμόσει την παρέκκλιση, ήτοι ανοικτή, κλειστή, ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, ανταγωνιστικό διάλογο, συμπράξεις καινοτομίας. Το ίδιο ισχύει ως προς τις επιλεγείσες τεχνικές και εργαλεία, όπως το Δυναμικό Σύστημα Αγορών και οι Συμφωνίες – πλαίσιο. Ειδικότερα, στα τμήματα που ανατίθενται κατ' εφαρμογή της παρέκκλισης είναι δυνατόν η αναθέτουσα αρχή να εφαρμόζει **διαφορετική διαδικασία ή/ και τεχνική**, από εκείνα στα οποία δεν εφαρμόζεται η παρέκκλιση (π.χ. μπορεί για την, κατά παρέκκλιση, ανάθεση σύμβασης, να επιλέξει την ανοικτή διαδικασία, ενώ για τα υπόλοιπα τμήματα, στα οποία δεν εφαρμόζεται η παρέκκλιση, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να επιλέξει κλειστή διαδικασία, ανοικτή διαδικασία με συμφωνία πλαίσιο ή, ενδεχομένως, Δυναμικό Σύστημα Αγορών κ.λπ.

ΒΙΒΛΙΟ II

Σε αντίθεση με το Βιβλίο I, στις υπαγόμενες στο Βιβλίο II του ν.4412/2016 συμβάσεις κάτω των ορίων, ελέγχεται, σε κάθε περίπτωση, η πλήρωση αμφοτέρων των προϋποθέσεων, ήτοι όχι μόνον της μη υπέρβασης του ορίου του 20%, αλλά και της μη υπέρβασης του ορίου των 80.000 ευρώ ανά τμήμα. Τούτο διότι τα κατώτατα όρια, σε συνάρτηση με την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης (άρθρο 235 του ν.4412/2016), είναι αυξημένα σε σχέση με εκείνα του Βιβλίου I, με συνέπεια το ποσοστό του 20%, ενίοτε, να αντιστοιχεί σε ποσό που υπερβαίνει τις €80.000.

Επί παραδείγματι, σε συνολική εκτιμώμενη αξία τμημάτων σύμβασης προμηθειών, ύψους 427.999.99 ευρώ (κατώτατο όριο εφαρμογής άρθρου 235 Βιβλίου II το ποσό των 428.000,00 ευρώ), το ποσοστό του 20% αντιστοιχεί σε 85.600 ευρώ, ήτοι υπερβαίνει το όριο των 80.000 ευρώ.

Β. 3 Προϋποθέσεις εφαρμογής της παρέκκλισης

Σημειώνεται ότι για την, εκ μέρους των αναθετουσών αρχών, νόμιμη προσφυγή στην παρέκκλιση της παρ. 10, απαιτείται όπως συντρέχουν οι κάτωθι περιγραφόμενες προϋποθέσεις, σωρευτικά:

Β.3.1 Πρώτη προϋπόθεση

Η προηγούμενη υποδιαίρεση της σύμβασης σε τμήματα

Η πρώτη, εκ των ων ουκ άνευ, προϋπόθεση για τη νόμιμη χρήση της παρέκκλισης πληρούται, εφόσον η αναθέτουσα αρχή προβαίνει στην υποδιαίρεση της σύμβασης σε τμήματα, κατά τα σχετικώς οριζόμενα στο άρθρο 59 του ν.4412/2016 και στο Μέρος Α της παρούσας.

Ως προς την έννοια των «μεμονωμένων τμημάτων», σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης της παρ. 10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016, η οποία προβλέπει τη δυνατότητα, κατά παρέκκλιση ανάθεσης συμβάσεων «για μεμονωμένα τμήματα», δέον όπως διευκρινισθούν τα ακόλουθα:

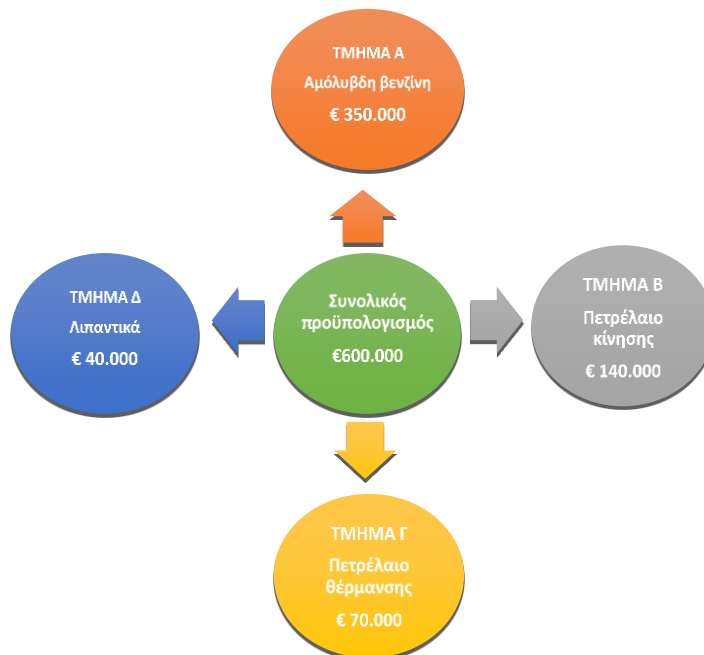
Στην έννοια του «μεμονωμένου τμήματος» περιλαμβάνεται το σύνολο του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου αυτού, όπως αυτό καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, μη επιτρεπομένης της περαιτέρω κατάτμησής/υποδιαίρεσής του σε μικρότερα τμήματα ή μέρη. Ως εκ τούτου, ΔΕΝ είναι επιτρεπτή, με επίκληση της παρέκκλισης, η ανάθεση μέρους της αξίας ή της ποσότητας των επιμέρους τμημάτων, όπως αυτά έχουν υποδιαιρεθεί στα έγγραφα της σύμβασης.

Για την κατανόηση των ανωτέρω, σχετικά με την έννοια των μεμονωμένων τμημάτων, ακολουθούν μελέτες περίπτωσης, τόσο ορθής, όσο και εσφαλμένης εφαρμογής της παρέκκλισης, στη βάση του προηγθέντος 1^{ου} παραδείγματος.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο: Προμήθεια καυσίμων και λιπαντικών, συνολικής εκτιμώμενης αξίας σύμβασης 600.000,00 ευρώ

A. Μελέτη περίπτωσης εσφαλμένης εφαρμογής της παρέκκλισης

Η περίπτωση αυτή, αφορά σε εσφαλμένη εφαρμογή της παρέκκλισης του άρθρου 6 παρ. 10, λόγω μη ορθής εκτίμησης της έννοιας του «μεμονωμένου» τμήματος

Στο παρόν παράδειγμα, η Αναθέτουσα αρχή, Δήμος Χ, μολονότι σχεδίασε και προκήρυξε σύμβαση προμήθειας καυσίμων, ως ανωτέρω, εντούτοις, εφαρμόζοντας εσφαλμένα την υπό εξέταση διάταξη παρέκκλισης, αναθέτει τις ακόλουθες συμβάσεις:

- Προμήθεια αμόλυβδης βενζίνης, αξίας €50.000, ήτοι μέρος του τμήματος Α (εκτιμώμενης αξίας €350.000)
- Προμήθεια πετρελαίου κίνησης, αξίας €30.000, ήτοι μέρος του τμήματος Β (εκτιμώμενης αξίας €140.000)
- Προμήθεια πετρελαίου θέρμανσης, αξίας €20.000, ήτοι μέρος του τμήματος Γ (εκτιμώμενης αξίας €70.000)
- Προμήθεια λιπαντικών, αξίας €10.000, ήτοι μέρος του τμήματος Δ (εκτιμώμενης αξίας €40.000)

Εν προκειμένω, παρά το γεγονός ότι:

α) η συνολική αξία των επιμέρους συμβάσεων που ανατέθηκαν με τον τρόπο αυτό, ανέρχεται σε €110.000,00 και, συνεπώς, δεν υπερβαίνει το 20% της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων, στα οποία έχει διαιρεθεί η προτεινόμενη απόκτηση ομοιογενών αγαθών (€600.000,00) και

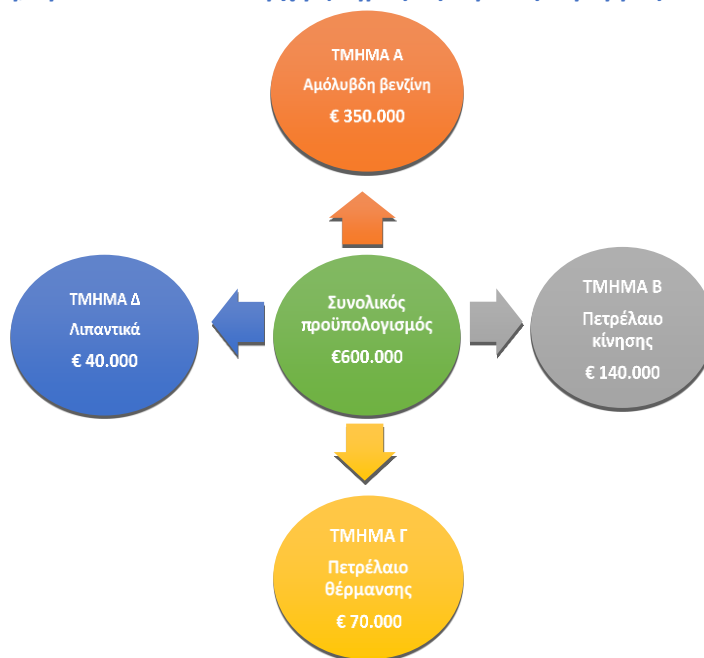
β) η αξία κάθε μίας από τις συμβάσεις αυτές υπολείπεται του ποσού των 80.000,00 ευρώ,

εντούτοις, η προσφυγή στην δυνατότητα παρέκκλισης ΔΕΝ είναι επιτρεπτή και η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε μη νόμιμη εφαρμογή της.

Τούτο καθώς, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η έννοια των «μεμονωμένων τμημάτων», κατά την ερμηνευόμενη διάταξη, είναι σαφώς ορισμένη και δεν επιδέχεται διαφορετικής ερμηνείας από αυτήν του συνόλου της αξίας των αυτοτελών τμημάτων, στα οποία έχει διαιρεθεί η προτεινόμενη προμήθεια και όχι «μέρους» της αξίας ή της ποσότητας των τμημάτων αυτών.

Β. Μελέτη περίπτωσης ορθής εφαρμογής της παρέκκλισης

Στην ως άνω περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή (Δήμος Χ) ορθώς εφαρμόζει την παρέκκλιση στα

Τμήματα Γ και Δ, τα οποία πληρούν τόσο την προϋπόθεση του μεμονωμένου τμήματος όσο και τις λοιπές, σωρευτικά απαιτούμενες, προϋποθέσεις, ήτοι²⁵:

- ✓ Εκτιμώμενη αξία εκάστου τμήματος έως € 80.000,00
- ✓ αθροιστική εκτιμώμενη αξία των, κατά παρέκκλιση, ανατιθεμένων τμημάτων (€110.000,00) έως 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των τμημάτων (€120.000,00), καθώς το ποσό των 110.000,00 ευρώ υπολείπεται του ανώτατου επιτρεπτού ποσοστού 20%, ήτοι του ποσού των 120.000,00 ευρώ.

Περαιτέρω, ως προς τις διαδικασίες ανάθεσης, η αναθέτουσα αρχή προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες:

- ✓ Διενέργεια ανοικτού ηλεκτρονικού διαγωνισμού άνω των ορίων για την ανάθεση των τμημάτων Α και Β (συνολικής εκτιμώμενης αξίας € 490.000)
- ✓ Διενέργεια ανοικτού ηλεκτρονικού διαγωνισμού κάτω των ορίων για την ανάθεση του τμήματος Γ (εκτιμώμενης αξίας € 70.000)
- ✓ Διενέργεια συνοπτικού διαγωνισμού για την ανάθεση του τμήματος Δ (εκτιμώμενης αξίας € 40.000)

²⁵ Σχετικά με τις εν λόγω, λοιπές, προϋποθέσεις, πρβλ. κατωτέρω, **ενότητες Β.3.2. & Β.3.3**

Δέον όπως επισημανθεί ότι κρίσιμο είναι όπως, η ως άνω διάταξη, λαμβάνεται υπόψη από τις α/α, **ήδη κατά τον σχεδιασμό και προγραμματισμό των προς ανάθεση συμβάσεων²⁶, ήτοι κατά τη σύνταξη της σχετικής μελέτης και, στην περίπτωση που δεν υπάρχει μελέτη, κατά τη σύνταξη του σχεδίου της σχετικής διακήρυξης.**

Ο κατά τα ανωτέρω σχεδιασμός στοχεύει στην κάλυψη όλων των πιθανών, παρούσων και μελλοντικών, αναγκών των α/α, με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο, ιδίως στις περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών οι οποίες έχουν περιοδικό χαρακτήρα ή οι οποίες προβλέπεται να ανανεωθούν μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Στις περιπτώσεις αυτές, κρίνεται σκόπιμο όπως λαμβάνεται, ιδιαιτέρως, υπόψη από τις α/α, η επικείμενη λήξη της εν ισχύ σύμβασης παροχής υπηρεσιών ή προμήθειας αγαθών, ώστε, μέσω της χρήσης της παρέκκλισης, να καλυφθούν, ενδεχομένως, οι άμεσες ανάγκες αυτών, οι οποίες συχνά καθίστανται επιτακτικές, απαιτώντας άμεση λύση, έστω και προσωρινή.

Με την βοήθεια σχετικού παραδείγματος (Παράδειγμα 2^ο), ακολουθούν μελέτες περίπτωσης, τόσο εσφαλμένου, όσο και ορθού σχεδιασμού, εκ μέρους της Αναθέτουσας Αρχής. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι ενέργειες και δυνατότητες της α/α, αρχικά στην περίπτωση που, κατά τον σχεδιασμό των προς ανάθεση συμβάσεων, δεν ελήφθη υπόψη η διάταξη της παρέκκλισης και στη συνέχεια η περίπτωση που η κάλυψη των αναγκών της α/α επετεύχθη, μέσω της έγκαιρης και ορθής υποδιαίρεσης των συμβάσεων σε τμήματα και της προσφυγής στις δυνατότητες που παρέχει η εξεταζόμενη διάταξη.

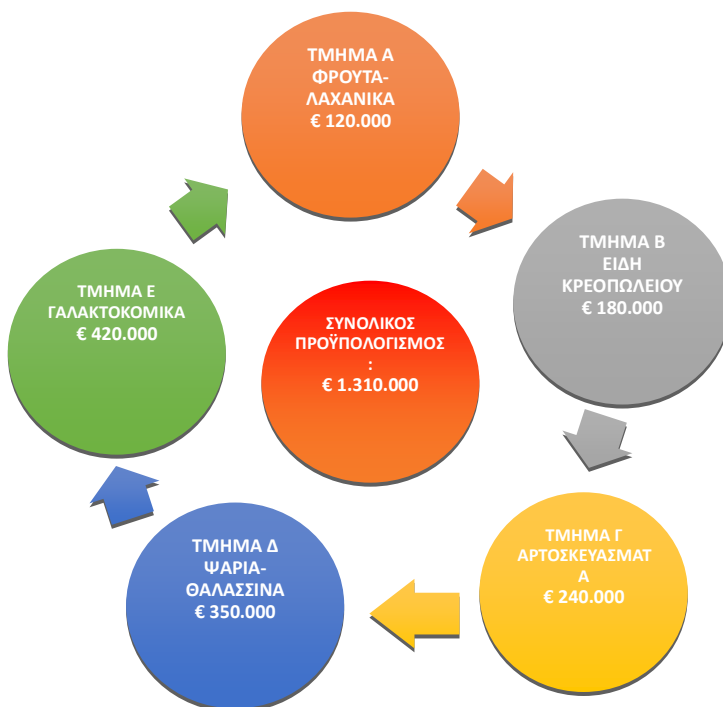
²⁶ Για την προετοιμασία και τον σχεδιασμό διαδικασιών ανάθεσης συμβάσεων δεξ και ΕΓΓΡΑΦΟ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ο.π. σελ. 16 επ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2ο

Ο Δήμος Χ σχεδιάζει την ανάθεση σύμβασης προμήθειας τροφίμων, για τις ανάγκες σίτισης των παιδιών, στους παιδικούς σταθμούς που λειτουργούν στην περιοχή της χωρικής του αρμοδιότητας, προϋπολογισθείσας αξίας €1.310.000,00.

Α. Περίπτωση Εσφαλμένου σχεδιασμού

Υποδιαίρεση της προς ανάθεση σύμβασης προμήθειας τροφίμων στα ακόλουθα τμήματα (ανά κατηγορία τροφίμων):

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, κανένα από τα τμήματα δεν έχει αξία μικρότερη των 80.000 ευρώ. Ως εκ τούτου, η α/α ΔΕΝ μπορεί να κάνει χρήση της παρέκκλισης και να αναθέσει κάποιο/α τμήμα/τα κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα, καθώς δεν πληρούται η προϋπόθεση, σύμφωνα με την οποία, η αξία του κάθε τμήματος που θα εξαιρεθεί δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τις 80.000 ευρώ.

Β. Περίπτωση Ορθού σχεδιασμού

Υποδιαίρεση της προς ανάθεση σύμβασης (π/υ 1.310.000), στα ακόλουθα τμήματα:

Στην προκειμένη περίπτωση, η α/α έχει τη δυνατότητα, προσφεύγοντας στην διάταξη της παρέκκλισης, να προμηθευτεί, για κάθε κατηγορία τροφίμων, το σύνολο των ειδών που απαιτούνται για τη σίτιση των παιδιών, τουλάχιστον για ένα δίμηνο, μέσω των ευέλικτων διαδικασιών της απευθείας ανάθεσης ή του συνοπτικού διαγωνισμού, ανά περίπτωση. Το πλεονέκτημα της ως άνω υποδιαίρεσης συνίσταται στη δυνατότητα κάλυψης των αναγκών σε όλα τα είδη τροφίμων για το Α' δίμηνο, με διαδικασίες που ολοκληρώνονται σε συντομότερο χρόνο.

Β.3.2 Δεύτερη προϋπόθεση

Εκτιμώμενη αξία εκάστου τμήματος, εκτός ΦΠΑ, μικρότερη των 80.000,00 ευρώ για προμήθειες ή υπηρεσίες ή του 1.000.000,00 ευρώ για έργα

Το/ τα τμήμα/ τα, το/ τα οποίο/ α, πρόκειται να εξαιρεθεί/ ούν από την ενιαία διαγωνιστική διαδικασία, πρέπει να έχει/ουν, έκαστο αυτών, εκτιμώμενη αξία μικρότερη των 80.000,00 ευρώ για τις συμβάσεις προμηθειών/υπηρεσιών και, αντίστοιχα, του 1.000.000,00 ευρώ για τις συμβάσεις έργων.

Β.3.3 Τρίτη προϋπόθεση

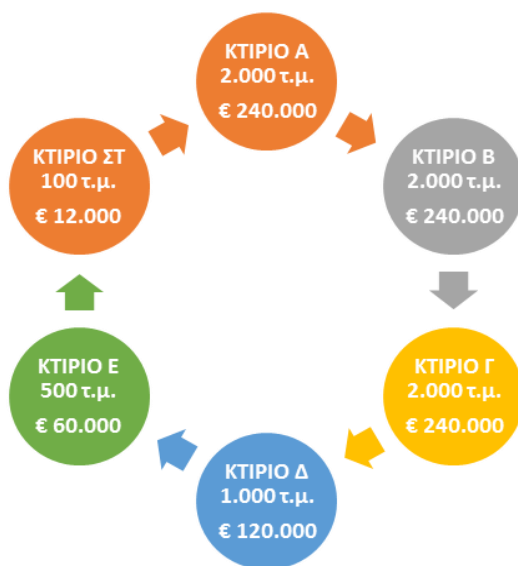
Η συνολική αξία των τμημάτων (ενός ή περισσότερων επιμέρους τμημάτων) που ανατίθενται με αυτόν τον τρόπο, δεν υπερβαίνει το 20 % της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων, στις οποίες έχει διαιρεθεί το προτεινόμενο έργο, η προτεινόμενη προμήθεια ομοιογενών αγαθών ή η προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών, ήτοι του συνολικού προϋπολογισμού της διακήρυξης.

Ακολουθούν εναλλακτικοί τρόποι ανάθεσης συμβάσεων, βάσει της πλήρωσης του συνόλου των ανωτέρω προϋποθέσεων προσφυγής στην παρέκκλιση , στο πλαίσιο ενιαίου παραδείγματος.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3ο

Παροχή υπηρεσιών καθαριότητας, για διάστημα 12 μηνών, σε έξι διαφορετικά κτίρια του Υπουργείου Χ, συνολικής εκτιμώμενης αξίας σύμβασης 912.000,00 ευρώ

Περίπτωση 1^η

Εν προκειμένω, εξετάζοντας την πλήρωση των προϋποθέσεων, όπως αυτές αναλύθηκαν ανωτέρω, παρατηρούνται τα εξής:

Κατ' αρχάς, πληρούται η πρώτη προϋπόθεση, ήτοι η προηγούμενη υποδιαίρεση της σύμβασης σε τμήματα, εννέα στο σύνολο.

Περαιτέρω, διαπιστώνεται ότι η δεύτερη προϋπόθεση, ήτοι αυτής της εκτιμώμενης αξίας τμήματος μικρότερης των €80.000,00, πληρούται μόνον για τα τμήματα Ε και ΣΤ.

Τέλος, ως προς τα τμήματα Ε και ΣΤ, συντρέχει και η τρίτη προϋπόθεση, σύμφωνα με την οποία η συνολική αξία των τμημάτων που ανατίθενται μέσω της παρέκκλισης, δεν υπερβαίνει το 20 % της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων, ήτοι το ποσό των €182.400,00, αφού η συνολική αξία των τμημάτων Ε και ΣΤ ανέρχεται σε €72.000,00.

Συμπερασματικά, στην εξεταζόμενη περίπτωση, η α/α δύναται, κάνοντας χρήση της παρέκκλισης, να αναθέσει τη σύμβαση καθαριότητας, για το μεν κτίριο/τμήμα Ε μέσω διενέργειας συνοπτικού διαγωνισμού, για το δε κτίριο/τμήμα ΣΤ μέσω προσφυγής στη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης.

Περίπτωση 2^η

Η α/α, διαπιστώνοντας, κατά τον σχεδιασμό της σύμβασης ανάθεσης υπηρεσιών καθαριότητας, ότι η εν ισχύ κατά τον χρόνο εκείνο, σύμβαση για τα κτίρια Α, Β και Γ πλησιάζει στη λήξη της και προκειμένου να διασφαλίσει την αδιάλειπτη παροχή των σχετικών υπηρεσιών, προβαίνει στην

υποδιαίρεση της σύμβασης σε τμήματα, ως ακολούθως:

Στη συνέχεια, προκειμένου να διαπιστωθεί η δυνατότητα ανάθεσης βάσει της παρέκκλισης, η α/α προβαίνει στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

Κατ' αρχάς διαπιστώνει ότι πληρούται η 1η προϋπόθεση, αφού η σύμβαση έχει ήδη διαιρεθεί σε τμήματα, καθώς και ότι τα τμήματα, με εκτιμώμενη αξία μικρότερη των € 80.000, ήτοι εκείνα στα οποία μπορεί να εφαρμοστεί η παρέκκλιση, σύμφωνα με την 2η προϋπόθεση, είναι τα τμήματα 1, 3, 5, 8 και 9.

Περαιτέρω, το ποσοστό του 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, έως το ύψος του οποίου δύναται να γίνει η προσφυγή στην παρέκκλιση, σύμφωνα με την τρίτη προϋπόθεση, ανέρχεται σε € 182.000,00.

Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη και την αναγκαιότητα άμεσης παροχής υπηρεσιών καθαριότητας για τα κτίρια Α, Β και Γ, η α/α έχει τις ακόλουθες επιλογές ανάθεσης βάσει της παρέκκλισης:

- ✓ είτε την ανάθεση των Τμημάτων 1, 3, 5 και 8, συνολικής εκτιμώμενης αξίας 180.000,00 ευρώ, για τα οποία θα διενεργήσει διακριτούς συνοπτικούς διαγωνισμούς,

- ✓ είτε την ανάθεση των Τμημάτων 1, 3, 5 και 9, συνολικής εκτιμώμενης αξίας 132.000,00 ευρώ. Στην περίπτωση αυτή, για τα μεν Τμήματα 1, 3 και 5 θα διενεργήσει διακριτούς συνοπτικούς διαγωνισμούς, ενώ για το Τμήμα 9 θα προσφύγει στην απευθείας ανάθεση.

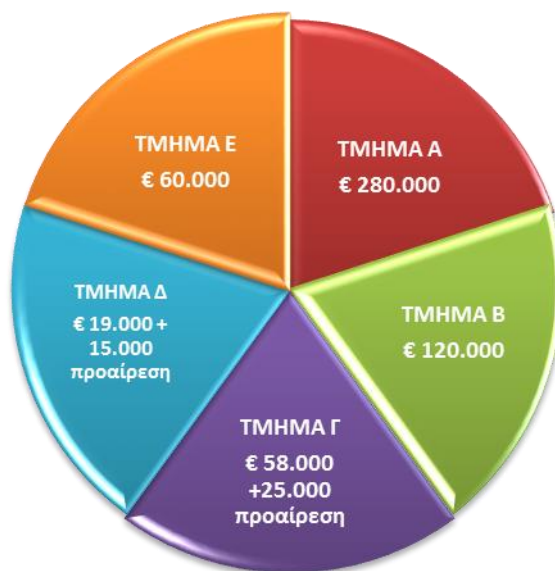
Ειδικής μνείας χρήζει η περίπτωση, που έχει προβλεφθεί από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης (πχ. στη διακήρυξη) και **ρήτρα/δικαίωμα προαίρεσης**, σύμφωνα με το άρθρο 132, παρ.1, περ. α του ν.4412/2016. Στην περίπτωση αυτή, για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας του τμήματος, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η αξία του δικαιώματος προαίρεσης, σύμφωνα με τα ειδικότερα αναφερθέντα στο Μέρος Α της παρούσας.

Χάριν διευκόλυνσης, παρατίθεται σχετικό παράδειγμα:

Παράδειγμα 4^ο

Η α/α σχεδιάζει την ανάθεση σύμβασης προμήθειας Η/Υ, με υποδιαίρεση αυτής σε 5 τμήματα.

Η συνολική εκτιμώμενη αξία της σύμβασης ανέρχεται σε €577.000,00. Στο ποσό αυτό συμπεριλαμβάνεται και δικαίωμα προαίρεσης ύψους €40.000,00, το οποίο επιμερίζεται στα τμήματα Γ και Δ, ως εξής: 25.000,00 ευρώ για το τμήμα Γ και 15.000,00 ευρώ για το τμήμα Δ.

Ακολουθούν ενδεχόμενοι τρόποι χειρισμού, τόσο εσφαλμένου, όσο και ορθού.

A. Εσφαλμένη εφαρμογή της παρέκκλισης

Η α/α, θεωρώντας ότι η εκτιμώμενη αξία του τμήματος Γ ανέρχεται σε €58.000,00 και του τμήματος Δ σε €19.000,00, ήτοι μη συνυπολογίζοντας την αξία της προαίρεσης του κάθε τμήματος, προχωρά σε ανάθεση των τμημάτων αυτών, κατ' εφαρμογή της διάταξης της παρέκκλισης.

B. Ορθή εφαρμογή της παρέκκλισης

Η α/α, εκτιμώντας την αξία του τμήματος Γ σε €83.000,00, ήτοι συνυπολογίζοντας την αξία της προαίρεσης, ΔΕΝ προχωρά σε κατά παρέκκλιση ανάθεση του τμήματος Γ, καθώς δεν πληρούται η προϋπόθεση εφαρμογής της διάταξης, σύμφωνα με την οποία η εκτιμώμενη αξία του τμήματος δεν πρέπει να υπερβαίνει το χρηματικό όριο των € 80.000. Ακολουθώντας, εφαρμόζοντας ορθά την εν λόγω διάταξη, προχωρά στην κατά παρέκκλιση ανάθεση μόνον των τμημάτων Δ και Ε.

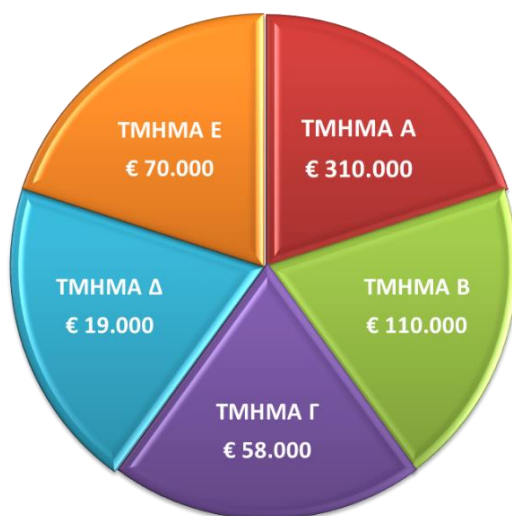
Είναι προφανές ότι, στην πρώτη περίπτωση (Α), η α/α μη νομίμως προσφεύγει στη διάταξη περί παρέκκλισης, δοθέντος ότι έχει προβεί σε λανθασμένο υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας του τμήματος Γ, μη συμπεριλαμβάνοντας σε αυτήν και το ποσό της προαίρεσης, σε αντίθεση με τη δεύτερη περίπτωση (Β), όπου προβαίνει σε ορθή εφαρμογή της παρέκκλισης, συνυπολογίζοντας το ποσό της προαίρεσης στην εκτιμώμενη αξία της σύμβασης. Περαιτέρω, ως προς τις επιμέρους διαδικασίες ανάθεσης, για το Τμήμα Δ διενεργείται Συνοπτικός Διαγωνισμός, ενώ για το Τμήμα Ε ανοικτός ηλεκτρονικός διαγωνισμός κάτω των ορίων.

Συμπερασματικά, από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι, προκειμένου οι α/α να διασφαλίσουν τον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ευελιξίας των επιλογών τους, κρίσιμο είναι, κατά τον σχεδιασμό των προς ανάθεση συμβάσεων και τη σχετική υποδιαίρεση τους σε τμήματα, να συνυπολογίζουν και την παράμετρο του ύψους της εκτιμώμενης αξίας του κάθε μεμονωμένου τμήματος, όπως αυτή διαμορφώνεται με τον συνυπολογισμό τυχόν δικαιωμάτων προαίρεσης.

Ακολουθώς, περιγράφεται, με τη βοήθεια σχετικού παραδείγματος, η ακολουθία των ενεργειών, στις οποίες προβαίνει η αναθέτουσα αρχή, στην περίπτωση που επιθυμεί να κάνει χρήση της, προβλεπόμενης στην παρ. 10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016, δυνατότητας παρέκκλισης από τον γενικό κανόνα υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης των παρ. 8 και 9 του ιδίου άρθρου:

Παράδειγμα 5ο

Συνολική εκτιμώμενη αξία (συνολικός προϋπολογισμός) όλων των τμημάτων της σύμβασης προμηθειών ή γενικών υπηρεσιών : 567.000,00 ευρώ

Η Αναθέτουσα Αρχή:

- Κατ' αρχάς, υπολογίζει το ποσό το οποίο αντιστοιχεί στο 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των τμημάτων της σύμβασης (δηλ. του συνολικού προϋπολογισμού της διακήρυξης).

[Στο παράδειγμα: € 113.400,00]

- Εν συνεχεία, εξαιρεί τα τμήματα εκείνα των οποίων η εκτιμώμενη αξία υπερβαίνει το ποσό των 80.000,00 ευρώ, καθώς σε αυτά **δεν** μπορεί να τύχει εφαρμογής η παρέκκλιση της παρ. 10.

[Στο παράδειγμα: εξαιρεί τα Τμήματα Α και Β. Απομένουν τα Τμήματα Γ, Δ, Ε]

- Στη συνέχεια, υπολογίζει τη **συνολική** εκτιμώμενη αξία των τμημάτων που απομένουν, ήτοι εκείνων, η εκτιμώμενη αξία καθενός από τα οποία δεν υπερβαίνει το ποσό των 80.000,00)

[Στο παράδειγμα: € 147.000,00 σύνολο π/υ των Τμημάτων Γ, Δ, Ε]

- Ακολουθώς, **ελέγχει** εάν η συνολική εκτιμώμενη αξία των τμημάτων, στα οποία, καταρχάς, μπορεί να εφαρμοστεί η παρέκκλιση, ήτοι εκείνα με εκτιμώμενη αξία μέχρι 80.000,00€, υπερβαίνει το ποσοστό του 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των τμημάτων της σύμβασης, δηλ. του συνολικού προϋπολογισμού της διακήρυξης.

[Στο παράδειγμα: το ποσό των € 147.000,00 υπερβαίνει το ποσοστό του 20%, το οποίο έχει ήδη υπολογισθεί ότι ανέρχεται στο ποσό των € 113.400,00]

- Στην περίπτωση που από τον ανωτέρω έλεγχο προκύψει μη υπέρβαση του ποσοστού του 20%, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προβεί στην, κατά παρέκκλιση, ανάθεση των επιμέρους τμημάτων, κατ' εφαρμογή των προβλεπομένων στην παρ. 10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016.
- Στην περίπτωση που από τον ανωτέρω έλεγχο προκύψει υπέρβαση του ποσοστού του 20%, όπως εν προκειμένω, η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει **να περιορίσει** τον αριθμό των τμημάτων, στα οποία θα εφαρμόσει την παρέκκλιση, έως ότου η συνολική εκτιμώμενη αξία αυτών φτάσει, χωρίς να ξεπεράσει, το 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των τμημάτων της σύμβασης, δηλ. τον συνολικό προϋπολογισμό της διακήρυξης.

[Στο παράδειγμα, η υπέρβαση ανέρχεται στο ποσό των €33.600,00 (147.000,00-113.400,00). Συνεπώς, η α/α θα πρέπει να επιλέξει το τμήμα/ τα (ένα ή περισσότερα), για τα οποία δεν θα γίνει χρήση της παρέκκλισης της παρ. 10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016, προκειμένου η εκτιμώμενη αξία του συνόλου των τμημάτων που απομένουν, και στα οποία θα εφαρμοσθεί η παρέκκλιση, να μην υπερβεί το ποσό των €113.400,00 (20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των τμημάτων της σύμβασης). Η, κατά τα ανωτέρω, επιλογή των συγκεκριμένων τμημάτων που θα εξαιρεθούν, εναπόκειται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια της α/α.

Ειδικότερα, η α/α έχει τις ακόλουθες επιλογές:

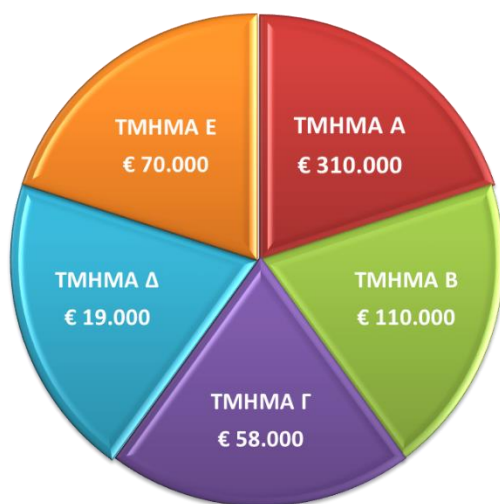
- ✓ να μην εφαρμόσει την παρέκκλιση στο Τμήμα Γ ($147.000 - 58.000 = 89.000$, συνεπώς <113.000)
- ✓ να μην εφαρμόσει την παρέκκλιση στο Τμήμα Ε ($147.000 - 70.000 = 77.000$, συνεπώς <113.000)
- ✓ να εξαιρέσει το Τμήμα Δ, με την παράλληλη εξαίρεση κάποιου από τα Τμήματα Γ ή Ε. Τούτο καθώς, ακόμη και με την εξαίρεση του Τμήματος Δ (€19.000,00), το ποσό που απομένει εξακολουθεί να υπερβαίνει το 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των τμημάτων της σύμβασης ($147.000 - 19.000 = 128.000$, συνεπώς >113.000).

B.4 Διαδικασία ανάθεσης των μεμονωμένων τμημάτων, στο πλαίσιο της παρέκκλισης

! Η διαδικασία που ακολουθείται για την, κατά παρέκκλιση, ανάθεση των επιμέρους τμημάτων-συμβάσεων, καθορίζεται από την **εκτιμώμενη αξία του κάθε τμήματος** που πρόκειται να ανατεθεί (ανεξαρτήτως της συνολικής εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, ήτοι του συνολικού προϋπολογισμού της Διακήρυξης).

Στο προηγούμενο παράδειγμα (παράδειγμα 5ο):

Συνολική εκτιμώμενη αξία όλων των τμημάτων της σύμβασης (συνολικός προϋπολογισμός διακήρυξης): 567.000,00 ευρώ

Η α/α, αναλόγως του/των τμήματος/των που θα επιλέξει, τελικώς, να αναθέσει, στο πλαίσιο εφαρμογής της παρέκκλισης, θα προσφύγει στις ακόλουθες διαδικασίες:

- ✓ για το τμήμα Γ, εκτιμώμενης αξίας 58.000,00 ευρώ: Συνοπτικός διαγωνισμός, βάσει του άρθρου 117
- ✓ για το τμήμα Δ, εκτιμώμενης αξίας 19.000 ευρώ: Απευθείας ανάθεση, βάσει του άρθρου 118.
- ✓ για το τμήμα Ε, εκτιμώμενης αξίας 70.000 ευρώ: Η αναθέτουσα αρχή δύναται να προσφύγει στην ανοικτή διαδικασία κάτω των ορίων (πρβλ. άρθρα 116 και 121).

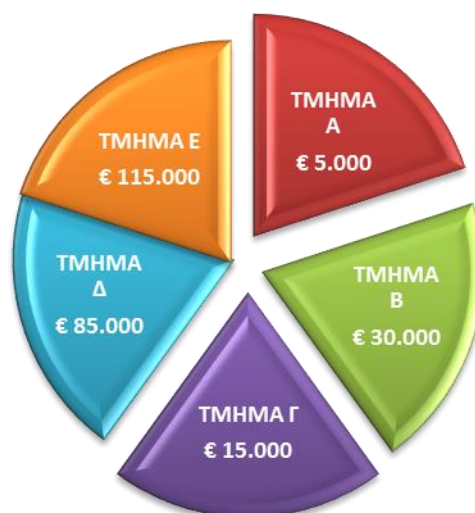
Β.5 Διαδικασία ανάθεσης των τμημάτων που απομένουν, μετά την εφαρμογή της παρέκκλισης

! Μετά την, αφαίρεση των επιμέρους τμημάτων/συμβάσεων, που θα ανατεθούν, κατ' εφαρμογή της παρέκκλισης, αυτοτελώς με βάση την αξία τους, για την επιλογή της διαδικασίας ανάθεσης των τμημάτων/συμβάσεων που απομένουν, **λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων των τμημάτων της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένων και των κατά παρέκκλιση ανατιθεμένων.**

Τούτο σημαίνει ότι η αξία των τμημάτων που ανατίθενται κατ' εφαρμογή της παρέκκλισης, συνεχίζει να συνυπολογίζεται για τον καθορισμό της συνολικής αξίας των υπολοίπων τμημάτων, στα οποία δεν εφαρμόστηκε η παρέκκλιση, και, κατ' επέκταση, της εφαρμοστέας διαδικασίας.

Παράδειγμα 6ο

Ο Δήμος Χ σχεδιάζει την ανάθεση σύμβασης προμήθειας αναλωσίμων, συνολικής εκτιμώμενης αξίας 250.000,00 ευρώ, με υποδιαίρεση αυτής σε 5 τμήματα, ως ακολούθως:

Η Αναθέτουσα Αρχή (Δήμος) προβαίνει στον υπολογισμό του ποσού που αντιστοιχεί στο 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όλων των τμημάτων της σύμβασης, το οποίο, εν προκειμένω, ανέρχεται σε € 50.000,00.

Στη συνέχεια, προχωρά σε εφαρμογή της παρέκκλισης στα Τμήματα Α, Β και Γ.

Περαιτέρω, προκειμένου να επιλέξει τη διαδικασία ανάθεσης των τμημάτων που απέμειναν, μετά την κατά παρέκκλιση ανάθεση μεμονωμένων τμημάτων, θα πρέπει να προχωρήσει στον καθορισμό της εκτιμώμενης αξίας των προς ανάθεση συμβάσεων λαμβάνοντας υπόψη το ποσό των 250.000,00 ευρώ, που αποτελεί την συνολική εκτιμώμενη αξία όλων των τμημάτων της σύμβασης. Κατά συνέπεια, η ορθή εφαρμοστέα διαδικασία ανάθεσης για τα τμήματα Δ και Ε, η εκτιμώμενη αξία των οποίων ανέρχεται σε €200.000,00, είναι η διαδικασία άνω των ορίων, καθώς η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων των τμημάτων, συμπεριλαμβανομένων των τμημάτων Α, Β & Γ, στα οποία εφαρμόστηκε η παρέκκλιση, ανέρχεται σε €250.000,00, αξία που υπερβαίνει το όριο του άρθρου 5 του ν.4412/2016, το οποίο για τις μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές, όπως είναι οι Δήμοι, ανέρχεται σε €214.000,00.

B.6 Χρόνος εφαρμογής της παρέκκλισης

Καταρχήν επισημαίνεται ότι, εφόσον πληρούνται, κατά τα ήδη εκτεθέντα ανωτέρω, οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρέκκλισης, ο χρόνος προσφυγής στις σχετικές διατάξεις, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των αναθετουσών αρχών.

Ωστόσο, η ως άνω ευχέρεια τελεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, αναλόγως του χρονικού σημείου εφαρμογής της διάταξης. Ειδικότερα, διακρίνονται οι ακόλουθες περιπτώσεις:

B.6.1 Κατά τον σχεδιασμό της διαδικασίας ανάθεσης και πριν από την δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης

Στο ετήσιο πρόγραμμα προμηθειών ή κατά τη σύνταξη της μελέτης ανάθεσης συγκεκριμένης σύμβασης, μπορεί να προβλέπεται η υποδιαίρεση των συμβάσεων/σύμβασης σε τμήματα, με εφαρμογή της παρέκκλισης του άρθρου 6 παρ. 10 για ένα ή περισσότερα από αυτά.

Στην περίπτωση αυτή, η α/α, υπό τον όρο πλήρωσης των σχετικών προϋποθέσεων, προχωρά στην ανάθεση των μεμονωμένων τμημάτων της σύμβασης, στα οποία εφαρμόζει την παρέκκλιση, λαμβάνοντας υπόψη την εκτιμώμενη αξία εκάστου τμήματος, αυτοτελώς.

Ως προς τα υπόλοιπα τμήματα, στα οποία υποδιαιρείται η σύμβαση, η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε μία ενιαία ή σε περισσότερες, αυτοτελείς, διαγωνιστικές διαδικασίες, ανά τμήμα, το είδος της οποίας / των οποίων καθορίζεται βάσει της εκτιμώμενης αξίας του **συνόλου των τμημάτων της σύμβασης, ήτοι αθροιστικά** εκείνων που ανατίθενται κατά παρέκκλιση, καθώς και των υπολοίπων.

Η εφαρμογή της παρέκκλισης κατά το στάδιο σχεδιασμού της σύμβασης, εκτιμάται ότι εκπληρώνει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τον σκοπό της διάταξης και, ως εκ τούτου, προκρίνεται έναντι της εφαρμογής της σε μεταγενέστερο χρόνο.

B.6.2 Μετά την έναρξη της διαδικασίας ανάθεσης, ήτοι, μετά τη δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης και πριν από την ολοκλήρωση της διαδικασίας

Εν προκειμένω, κρίνεται σκόπιμο να γίνει διάκριση ανάμεσα στις ακόλουθες περιπτώσεις:

1η περίπτωση (μη επιτρεπτή)

Η αναθέτουσα αρχή επιθυμεί να αναθέσει, βάσει της παρέκκλισης, τμήμα ή και τμήματα, τα οποία έχουν συμπεριληφθεί στη διακήρυξη **και η διαδικασία ανάθεσης βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη.**

Στην περίπτωση αυτή, η αναθέτουσα αρχή **ΔΕΝ μπορεί να κάνει χρήση της παρέκκλισης**, καθώς η απόσχιση του/των συγκεκριμένου/ων τμημάτων και η ανάθεσή τους βάσει αυτής, συνιστά μη επιτρεπτή τροποποίηση ουσιαστών όρων της διακήρυξης, ως αντίθετη με τις γενικές αρχές του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, καθώς και με τη διαμορφωθείσα νομολογία του Δικαστηρίου της

Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις εν λόγω αρχές, καθώς και τη σχετική νομολογία,²⁷ **δεν επιτρέπεται η εκ των υστέρων μεταβολή των όρων των εγγράφων της σύμβασης και ιδίως ουσιωδών όρων αυτής**, καθώς ενδέχεται να εγερθούν ζητήματα ίσης μεταχείρισης μεταξύ των οικονομικών φορέων, αλλά και διαφάνειας, ως προς τους όρους που διέπουν τη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης.

2η περίπτωση

Προς τον σκοπό αποφυγής πρόκλησης σύγχυσης με την προηγούμενη περίπτωση, θα πρέπει να γίνει διάκριση με εκείνη, κατά την οποία, διαρκούντος του διαγωνισμού, **έχει εκδοθεί από την α/α απόφαση ματαίωσης του διαγωνισμού (κήρυξης άγονου) για ένα ή περισσότερα τμήματα**²⁸, ενώ για τα λοιπά τμήματα η διαδικασία συνεχίζεται. Εν προκειμένω, παρότι δεν έχει ολοκληρωθεί η διαγωνιστική διαδικασία στο σύνολό της, ωστόσο έχει ολοκληρωθεί για τα συγκεκριμένα τμήματα. Ως εκ τούτου, η περίπτωση αυτή, δεν εμπίπτει στην ως άνω απαγόρευση. Συνεπώς, **είναι δυνατή** η ανάθεση άγονων τμημάτων διαγωνισμού με την εφαρμογή της παρέκκλισης του άρθρου 6 παρ. 10, για τα τμήματα εκείνα, τα οποία καλύπτουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής της, όπως αυτές εκτέθηκαν αναλυτικά ανωτέρω.

Παράδειγμα 7^ο

Ο Δήμος Χ προκήρυξε ηλεκτρονικό διαγωνισμό άνω των ορίων για την ανάθεση σύμβασης προμήθειας αναλωσίμων, συνολικής εκτιμώμενης αξίας (συνολικού π/υ) 250.000,00 υποδιαιρεμένη σε 5 τμήματα ως ακολούθως:

²⁷ Πρβλ. ενδεικτικά. αποφάσεις της 10ης Μαΐου 2012, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-368/10, EU:C:2012:284, σκέψη 55, της 16ης Απριλίου 2015, Enterprise Focused Solutions, C-278/14, EU:C:2015:228, σκέψεις 27 έως 29 και της 5ης Απριλίου 2017 C-298/15 «Borta» UAB κατά Klairėdos valstybinio jūrų uosto direkcija VJ σκέψεις 67-77

²⁸ Πρβλ. Ελ.Συν, Τμήμα VII, Πράξη 144/2019.

Στη διαγωνιστική διαδικασία δεν υπεβλήθησαν προσφορές για τα τμήματα Α και Β. Η αναθέτουσα αρχή ματαιώνει τη διαδικασία για τα 2 αυτά τμήματα και επιλέγει να τα αναθέσει όχι κατ' εφαρμογή του άρθρου 32.2.α (μετά από προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της ΕΑΑΔΗΣΥ κατ' άρθρο 2 παρ. 2 περ. γ (δδ) του ν. 4013/2011), αλλά κατ' εφαρμογή της παρέκκλισης του άρθρου 6 παρ. 10, ήτοι με απευθείας ανάθεση το τμήμα Α και συνοπτικό διαγωνισμό το τμήμα Β.

Σημειώνεται ότι η κήρυξη των τμημάτων ως αγόνων²⁹ μπορεί να οφείλεται είτε στη μη υποβολή προσφοράς ή αίτησης συμμετοχής γι' αυτά, είτε στο γεγονός ότι καμία από τις υποβληθείσες προσφορές ή αιτήσεις συμμετοχής δεν κρίθηκε κατάλληλη, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 32, παρ. 2, περ. α ν. 4412/2016), είτε, τέλος, στο γεγονός ότι οι υποβληθείσες προσφορές κρίθηκαν μη κανονικές ή απαράδεκτες, σύμφωνα με τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 26 του ν.4412/2016.

3^η περίπτωση

Η εκτιμώμενη αξία του/των τμήματος/των, τα οποία η αναθέτουσα αρχή επιθυμεί να αναθέσει κατά παρέκκλιση, έχουν συμπεριληφθεί-συνυπολογισθεί στην εκτιμώμενη αξία της ήδη προκηρυχθείσας σύμβασης, χωρίς, ωστόσο, να συμπεριληφθούν και τα αντίστοιχα τμήματα στη διακήρυξη.

Εν προκειμένω, η αναθέτουσα αρχή **ΜΠΟΡΕΙ** να κάνει χρήση της παρέκκλισης, καθώς η ανάθεση των συγκεκριμένων τμημάτων δεν συνιστά τροποποίηση των όρων της διακήρυξης, αφού δεν έχουν συμπεριληφθεί σε αυτήν και, ως εκ τούτου, ουδόλως επιδρούν στην εξέλιξη της διαγωνιστικής διαδικασίας.

4^η περίπτωση (μη ενδεδειγμένη πρακτική)

Η αναθέτουσα αρχή (Δήμος) έχει συμπεριλάβει στη διακήρυξη σύμβασης, μεταξύ άλλων, και **αυτοτελή τμήματα, για τα οποία, όμως, έχει ρητώς ορίσει στη διακήρυξη ότι θα ανατεθούν κατά παρέκκλιση**, βάσει της διάταξης της παρ. 10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016, με διακριτή διαδικασία, σύμφωνα με την εκτιμώμενη αξία κάθε τμήματος **και, κατ' επέκταση, δεν θα υποβληθούν για αυτά προσφορές**. Με τον τρόπο αυτό, ουσιαστικά, η διαγωνιστική διαδικασία περιορίζεται στην ανάθεση των υπολοίπων, πλην των ανατιθέμενων βάσει της παρέκκλισης, τμημάτων.

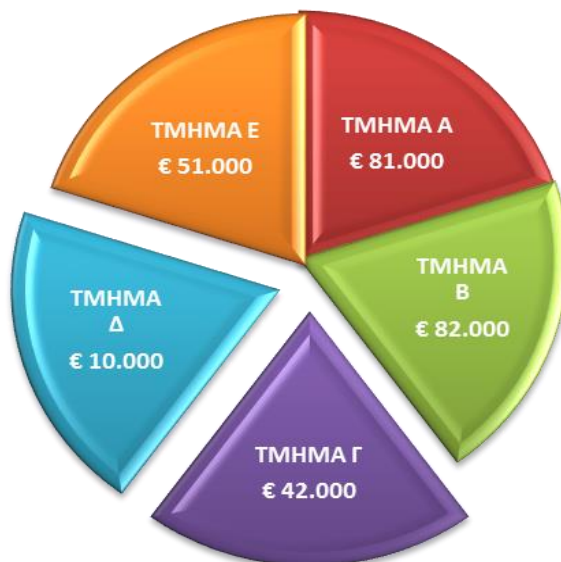
Η ως άνω περίπτωση, καίτοι δεν αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 6, εντούτοις δεν προκρίνεται ως καλή πρακτική. Αντ' αυτής, προτείνεται η διαδικασία της 3^{ης} περίπτωσης, ανωτέρω, ήτοι η προκήρυξη μόνο των τμημάτων που δεν θα ανατεθούν βάσει της παρέκκλισης και η αναφορά στη διακήρυξη ότι πέραν των τμημάτων τα οποία θα ανατεθούν, μέσω της προκηρυχθείσας διαγωνιστικής διαδικασίας, υπάρχουν και τμήματα, τα οποία θα ανατεθούν με προσφυγή στην παρέκκλιση της παρ.10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016.

²⁹ Πρβλ. άρθρο 106 παρ. 1 περ. α του ν. 4412/2016, ως προς τις περιπτώσεις «άγονων» διαδικασιών και ματαίωσης της διαδικασίας για τα «άγονα» τμήματα.

Μελέτη περίπτωσης ΜΗ ενδεδειγμένης πρακτικής ³⁰**Παράδειγμα 8^ο**

Συνολική εκτιμώμενη αξία σύμβασης: 266.000,00 ευρώ

Η σύμβαση υποδιαιρείται σε 5 τμήματα, όπως αυτά απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα:

Στη διακήρυξη ρητώς ορίζονται τα ακόλουθα:

- «Στο πλαίσιο της παρούσης διαγωνιστικής διαδικασίας, προσφορές δύνανται να υποβληθούν αποκλειστικά και μόνον για τα τμήματα Α, Β και Γ».
- «Τα λοιπά τμήματα, ήτοι τα τμήματα Γ και Δ, εκτιμώμενης αξίας €42.000 και €10.000 αντίστοιχα, θα ανατεθούν βάσει της παρέκκλισης της παρ.10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016.»

Η επιλογή από την α/α του είδους της διαδικασίας ανάθεσης, καθορίστηκε, εν προκειμένω, βάσει της εκτιμώμενης αξίας του συνόλου των υπό ανάθεση συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων δηλαδή και των τμημάτων που ανατέθηκαν κατά παρέκκλιση.

Ειδικότερα, στο συγκεκριμένο παράδειγμα, η α/α (Δήμος) διενήργησε διαγωνισμό άνω των ορίων, καθώς η συνολική εκτιμώμενη αξία της σύμβασης ανέρχεται σε 266.000,00 ευρώ και όχι κάτω των ορίων, όπως, εσφαλμένα θα διενεργούσε, εάν δεν είχε συνυπολογίσει την αξία των κατά παρέκκλιση ανατιθέμενων τμημάτων.

³⁰ Η παρούσα μελέτη περίπτωσης βασίζεται σε πραγματικά περιστατικά σχετικού ερωτήματος, που υποβλήθηκε στην Αρχή.

Β.6.3 Μετά την ολοκλήρωση της διαγωνιστικής διαδικασίας

Μετά την ολοκλήρωση της διαγωνιστικής διαδικασίας, περίπτωση εφαρμογής της παρέκκλισης δύναται να συντρέξει όταν η διαδικασία, ολοκληρωθεί με τη σύναψη συμβάσεων για όλα τα τμήματα, ωστόσο στην πορεία προκύψουν νέες ανάγκες της αναθέτουσας αρχής για όμοια ή ομοειδή αγαθά/ υπηρεσίες/ έργα, με αυτά της ήδη ολοκληρωθείσας διαγωνιστικής διαδικασίας.

Για τον σχεδιασμό της νέας διαδικασίας, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες αυτές και την ενδεχόμενη εφαρμογή της παρέκκλισης, η α.α. θα πρέπει να προβεί σε όλες τις προαναφερθείσες ενέργειες, ήτοι:

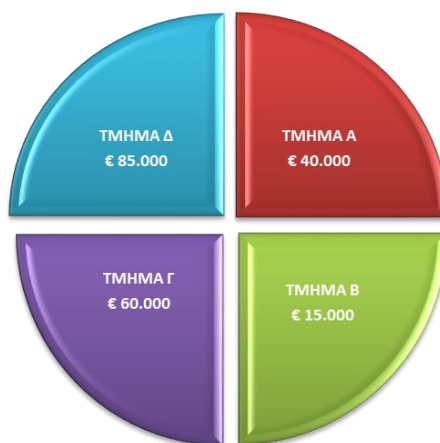
- ✓ υποδιαίρεση της σύμβασης σε τμήματα,
- ✓ ορθός υπολογισμός, κατά το άρθρο 6 του ν.4412/2016, της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, με τον **συνυπολογισμό, σε κάθε περίπτωση, της αξίας των ήδη ανατεθεισών συμβάσεων για όμοια ή ομοειδή αγαθά/ υπηρεσίες/ έργα εντός του ίδιου οικονομικού έτους**, καθώς και
- ✓ έλεγχος της συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής της παρέκκλισης, όπως αυτές εκτέθηκαν αναλυτικά ανωτέρω.

Παράδειγμα 9^ο

Ο Δήμος Χ προκήρυξε ηλεκτρονικό διαγωνισμό άνω των ορίων για την ανάθεση σύμβασης προμήθειας αναλωσίμων, συνολικής εκτιμώμενης αξίας (συνολικού π/υ) € 400.000,00, ο οποίος και ολοκληρώθηκε, με την ανάθεση των σχετικών συμβάσεων. Σημειώνεται ότι, το πλαίσιο του διαγωνισμού, δεν έγινε χρήση της παρέκκλισης.

Στη συνέχεια, εντός του ίδιου οικονομικού έτους, προέκυψαν νέες ανάγκες για την προμήθεια επιπλέον αναλωσίμων ειδών, ενώ εγκρίθηκε και η πίστωση της σχετικής δαπάνης, ύψους €200.000,00.

Η νέα σύμβαση υποδιαιρέθηκε σε Τμήματα, ως εξής:

Ο Δήμος, επιλέγοντας να κάνει χρήση της παρέκκλισης, προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες:

- ✓ Υπολογίζει το ποσό, το οποίο αντιστοιχεί στο 20% της συνολικής εκτιμώμενης αξίας όχι μόνο των τμημάτων της νέας σύμβασης, αλλά αθροιστικά των τμημάτων τόσο της ολοκληρωθείσας διαδικασίας (€ 400.000,00) όσο και της νέας σύμβασης (€ 200.000,00), το οποίο ανέρχεται συνολικά σε €600.000,00. Ως εκ τούτου το ποσοστό 20% της συνολικής ως άνω αξίας ανέρχεται σε € 120.000,00.
- ✓ Διαπιστώνει ότι τα Τμήματα, των οποίων η εκτιμώμενη αξία είναι κατώτερη των €80.000,00 και, επιπλέον, η συνολική εκτιμώμενη αξία τους, αθροισόμενη, δεν υπερβαίνει το ποσό των €120.000,00 ευρώ, είναι τα Τμήματα Α Β και Γ.
- ✓ Ως προς τις διαδικασίες ανάθεσης των σχετικών συμβάσεων, προχωρά, βάσει της εκτιμώμενης αξίας εκάστου εξ αυτών, σε διακριτό συνοπτικό διαγωνισμό για κάθε ένα από τα Τμήματα Α και Γ και στην απευθείας ανάθεση του Τμήματος Β.
- ✓ Περαιτέρω, προχωρά στη διενέργεια διαγωνισμού ΑΝΩ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ, για την ανάθεση του Τμήματος Δ, συνυπολογίζοντας, κατά τα σχετικώς οριζόμενα στο άρθρο 6 του ν.4412/2016, την αξία των συμβάσεων που συνήφθησαν στο ίδιο οικονομικό έτος, στο πλαίσιο του προηγηθέντος διαγωνισμού.

! Σχετικώς υπενθυμίζεται ότι το όριο του άρθρου 5 του ν.4412/2016, στην περίπτωση των Δήμων, ανέρχεται σε €214.000,00.

! Ειδικά ως προς τα άγωνα τμήματα μιας διαδικασίας, σε κάθε περίπτωση, **παράλληλα με την ως άνω δυνατότητα** εφαρμογής της παρέκκλισης, εξακολουθεί να υφίσταται και η δυνατότητα της α/α να προσφύγει σε λοιπές, πλην της ανωτέρω, διαδικασίες ανάθεσης. Η επιλογή της εφαρμοστέας, κάθε φορά, διάταξης, ανήκει στη διακριτική ευχέρεια της α/α, εφόσον πληρούνται οι τασσόμενες προϋποθέσεις.

Ειδικότερα, στην α/α παρέχονται, προς επιλογή οι ακόλουθες δυνατότητες:

α) η προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, βάσει του **άρθρου 32** του ν.4412/2016 (άρθρο 32 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) ή σε ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση βάσει των παρ. 3 και 4 **του άρθρου 26** του ν.4412/2016.

Δέον όπως επισημανθεί ότι, στην περίπτωση αυτή και εφόσον η προηγηθείσα, άγωνα, διαγωνιστική διαδικασία αφορούσε εκτιμώμενη αξία άνω των ορίων, για το σύννομο της διαδικασίας, θα πρέπει να προηγηθεί η έκδοση σχετικής σύμφωνης γνώμης από την Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, παρ.2, υποπ. γ), σημείο δδ) του ν. 4013/2011

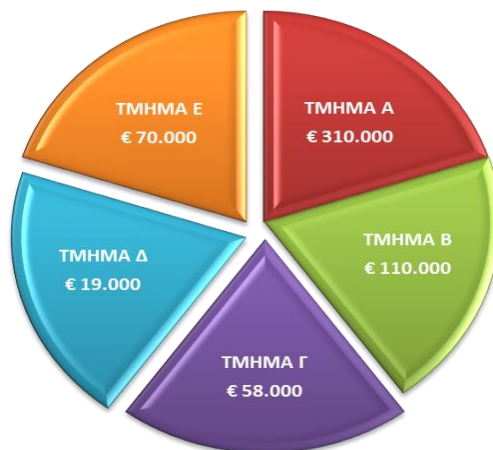
β) Η ανάθεση των άγωνων τμημάτων μέσω διενέργειας νέας/ων αυτοτελούς/ ών διαγωνιστικής/κών διαδικασίας/ιών, ανάλογα με την εκτιμώμενη αξία τους.

Οι ως άνω α) και β) δυνατότητες της α/α, αποτυπώνονται στο παράδειγμα που ακολουθεί:

Παράδειγμα 10°

Μη κεντρική αναθέτουσα αρχή (πχ Δήμος) ολοκλήρωσε τη διενέργεια διαγωνισμού άνω των ορίων, για την προμήθεια γραφικής ύλης. Η διαδικασία κατέληξε στην σύναψη συμβάσεων για τα Τμήματα Α και Β, ενώ για τα Τμήματα Γ, Δ και Ε η διαδικασία απέβη άγονη, λόγω μη υποβολής προσφορών.

Οι επιλογές της αναθέτουσας αρχής, έχουν ως ακολούθως:

α) Στην περίπτωση που η α/α επιλέξει την (α) δυνατότητα, ήτοι την διαδικασία διαπραγμάτευσης:

- προσφεύγει στη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, για κάθε ένα από τα τμήματα Γ, Δ και Ε, βάσει του άρθρου 32 του ν.4412/2016, αιτούμενη της προηγούμενης έκδοσης σύμφωνης γνώμης της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων. Η έκδοση της σύμφωνης γνώμης της Αρχής απαιτείται λόγω του ύψους της εκτιμώμενης (προϋπολογισθείσας) αξίας του συνόλου των συμβάσεων, το οποίο ανέρχεται σε € 567.000,00.

β) Στην περίπτωση που η α/α επιλέξει την (β) δυνατότητα, ήτοι την ανάθεση των άγονων τμημάτων Γ, Δ και Ε, μέσω διενέργειας νέας/ων διαγωνιστικής/ών διαδικασίας/ιών:

- προκηρύσσει νέα διαγωνιστική διαδικασία, είτε για την ανάθεση σύμβασης εκτιμώμενης αξίας €147.000,00 (συνολικής εκτιμώμενης αξίας των τριών, επιμέρους, άγονων τμημάτων), είτε τρεις διακριτές διαγωνιστικές διαδικασίες, μία για κάθε επιμέρους τμήμα, βάσει της σχετικής εκτιμώμενης αξίας του καθενός εξ' αυτών. Στην πρώτη περίπτωση προβαίνει στη διενέργεια ενιαίου διαγωνισμού κάτω των ορίων, ενώ στη δεύτερη, στη διενέργεια διακριτών διαγωνισμών αναλόγως της εκτιμώμενης αξίας εκάστου τμήματος, κατά τα ήδη εκτεθέντα ανωτέρω.

Γ. Αντί επιλόγου

Η διάταξη της παρ.10 του άρθρου 6 του ν.4412/2016 μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο, πρακτικό εργαλείο στα χέρια της αναθέτουσας αρχής, ιδίως κατά το στάδιο του σχεδιασμού και της προετοιμασίας των διαδικασιών ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων.

Στο μέτρο, ωστόσο, που εισάγει εξαίρεση, η οποία συνιστά παρέκκλιση από τη βασική ρύθμιση, ως προς τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας μια σύμβασης, ήτοι από τους κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση της αρχής της διαφάνειας, του ελεύθερου ανταγωνισμού, της αποφυγής των διακρίσεων και της ίσης μεταχείρισης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συστατικής ερμηνείας. Υπό το πρίσμα αυτό, τα κράτη μέλη και οι αναθέτουσες αρχές τους δεν επιτρέπεται να προβλέπουν περαιτέρω περιπτώσεις προσφυγής στην παρέκκλιση, ή να συνοδεύουν τις ρητώς οριζόμενες με νέους όρους, με σκοπό να καταστήσουν ευκολότερη την προσφυγή στην εν λόγω διαδικασία.

Σε κάθε περίπτωση η όποια επιλογή της αναθέτουσας αρχής, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης της παρέκκλισης, πρέπει να εδράζεται στις οικείες διατάξεις και να πληροί τις προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις, οι δε σχετικές αποφάσεις της αναθέτουσας αρχής πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένες, καθώς υπόκεινται σε προδικαστικό και δικαστικό έλεγχο νομιμότητας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Αθήνα, 27 Αυγούστου 2020

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Ο Πρόεδρος

Γεώργιος Καταπόδης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ**1) Προεδρία της Δημοκρατίας****2) Βουλή των Ελλήνων****3) Όλα τα Υπουργεία / Γενικές-Ειδικές Γραμματείες**

(Γραφεία κ. Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών, Υφυπουργών, Δ/νσεις Νομοθετικού έργου, Τμήματα Προμηθειών, προς περαιτέρω ενημέρωση και εποπτευομένων φορέων)

- Υπουργείο Οικονομικών
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων
- Υπουργείο Εξωτερικών
- Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη
- Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

(προς περαιτέρω κοινοποίηση και στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα [Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης])

- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
- Υπουργείο Υγείας
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
- Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

(προς περαιτέρω κοινοποίηση στις Εφορείες Αρχαιοτήτων),

- Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Υπουργείο Εσωτερικών
- Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου
- Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης
- Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών
- Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- Υπουργείο Τουρισμού
- Υπουργό Επικρατείας, κ. Γεώργιο Γεραπετρίτη
- Υφυπουργό στον Π/Θ, κ. Στυλιανό Πέτσα
- Υφυπουργό στον Π/Θ, κ. Χρήστο-Γεώργιο Σκέρτσο
- Υφυπουργό στον Π/Θ, κ. Ν. Χαρδαλιά

- 4)** Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων
(προς περαιτέρω ενημέρωση και των Ειδικών Υπηρεσιών και Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης ν. 3614/2007 και Μονάδας Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ Α.Ε.)
- 5)** Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων (Γρ. Γενικού Γραμματέα)
- 6)** Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών (Γρ. Γενικού Γραμματέα)
- 7)** Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (ΕΚΑΠΥ), (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στις Υγειονομικές Περιφέρειες (ΥΠΕ), τα νοσοκομεία και τους εποπτευόμενους φορείς Υπουργείου Υγείας, Τμήματα Προμηθειών)
- 8)** Γενική Γραμματεία Π/Θ, Γενικό Γραμματέα κ. Γρηγόρη Δημητριάδη
- 9)** Όλες τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις
(Γραφεία κ. Γενικών Γραμματέων, Δ/νσεις Νομοθετικού)
(προς περαιτέρω κοινοποίηση και στους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, Τμήματα/Γραφεία Προμηθειών)
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου – Δυτικής Ελλάδας – Ιονίου
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης
- 10)** Ανεξάρτητες Αρχές (Γραφεία κ. Προέδρων)
- 11)** Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Μονάδα Παρακολούθησης Διαγωνισμών και Συμβάσεων